Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 16 август, 1977 шу. ● № 98 (5765). ● Мах 2 кеп.

Октября 60 шу дизара накъадолхаш

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

1977 шера 7 бетта районаша, производственни объединенеша, промышленни предприятеша, гІишлошъечен транспортнии организацеша эффективности балха дикалш айяра, иттлагІча пятилетка заданеш хавал хьалха кхоачашъяра тІехьа лелаяьча социалистически яхьа итогашка а хьежа КПСС обкома бюрос, НГІАССР Министрий Советс, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо хьожаяьй:

Районий хьалхарча группе гІолла:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА, продукци маьхала яккхара 7 бетта план 104,4 процента, къахьегама овсарлен — 105,9 процента кхоачашъяьй;

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНА, продукци маьхала яккхара 7 бетта план 102,8 процента, къахьегама овсарлен — 102,4 процента кхоачашъяьй;

Районий шоллагІа группе гІолла:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ

НАУРСКИ РАЙОНА, продукци маьхала яккхара 7 бетта план 103,4 процента, къахьегама овсарлен — 105,9 процента кхоачашъяьй;

ШОЛЛАГІА МОТТИГ

УРУС-МАРТАНОВСКИ района, продукци маьхала яккхара 7 бетта план 103,1 процента, къахьегама овсарлен — 113,2 процента кхоачашъяьй;

Ленински, Ачхой-Мартановски, Ведевски районий дика болх белгалбаьб.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ КОТЪЯЬННАРАШ ЛАЬРХІАЙ

производственни объединенешта, промышленни предприятешта, гІишлошъечен транспортнии организацешта юкъе:

Ленина орден лелаю «Грознефть» производственни объединени;

шурий промышленноста объединени,

«Чечингазстрой» трест,

«Старогрознефть» НГДУ,

«Горскнефть» НГДУ,

«Октябрьнефть» НГДУ,

бурув тохара балхий Горячеводски управлени,

бурув тохара балхий Малгобекски управлени,

бурув тохара балхий Карабулакски управлени,

химически реагентий Карабулакски завод,

СССР 50 шу дизара цІерагІа Грозненски химически завод,

ацетонови завод,

«Грозгипронефть» институт,

«Красный молот» завод,

«Оргтехника» производственни объединене «Электроприбор» завод,

«Электроинструмент», завод,

медицински инструментий Гудермесски завод,

«Пищемаш» завод,

ГІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене СМУ-7,

ГІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене СМУ-1,

«Чечингсельстрой» ПМК-432,

гІишлой материалий № 2 йола Грозненски комбинат,

«Союзавтоматстром» Грозненски опытно-экспериментальни завод,

«Союзпромэкскавация» треста Грозненски спецуправлени,

РСФСР жилищно-коммунальни боахама Министерства Грозненски экспериментальни завод,

кога гІирс хьабуи тоабуи фабрика,

НГІАССР жилищно-коммунальни боахама министерства наькъаши тІаьши декха управлени,

«Наурский» винзавод,

маькха комбинат,

Грозненски макаронии фабрика,

Ермоловски леспромхоз,

Шелковской мехлесхоз,

Назрановски мехлесхоз,

«Грозэнергоремонт» ремонтно-наладочни предприяти,

вІашагІкхийтта Грозненски ТЭЦ,

Грозненски телеграф,

Грозненски городашта юкъерча телефоний станци,

республикански радио телевизионни центр,

Нохч-ГІалгІай транспортни управлени 1572 автоколонна,

«Промавтоматика» Іилма-производственни объединене опытни завод.

ХЬАЖКІАШ ЧУЭЦА КИЙЧЛУ

Гаьна яц ялатийна лаьрхІа хьажкІаш чуэца республикера боахамаш долалу ха. Дукхеи тайп-тайпарен техника еза цу балха, хІаьта из дІалеларга хьежжа мара ялат чудераадара гІулакх а даргдац цхьалха. Цудухьа из кийчъяра йоакхо хьалххе с болабеннаб «Назрановский» совхоза механизатораш.

Укх шера хьажкІаш чуэцачаш «Херсонец» яха 18 комбайн хургья боахаме. Района статистически инспекце долча даннеех болх бе кийча я царех 14. Тхо хьежар уж механизмаш мишта тоаяьй а, балха ха хьатІакхаччалца дІа мишта оттаяьй а.

БІарг хьоасташ кийчъяь, мутІарах, цаІ шоллагІчоа юххе йолаш, бетона площадкаш тІа дІаоттаяь латт Аьлти-юртарча отделене нов. Беков Махьмад-Гири бригадир волча 4-ча бригада комбайнаш. Ялх я уж укхаза. Иштта дика кулг техад бригада коарча кхыча механизмех а.

Кийча я Пхьилекъонгий-Юртарчен (бригадир нов. Эжиев Хожахьмад) Аьлтиюртарча 3-чен (бригадир нов. Колоев Гирихан) бригадашкара техника а, цхьан комбайна еш латта лоадам боацца ремонт чакхъяьлча: хьажкІаш аракхувсача шнэкахи чархаш леласча механизмахи йоакха эІанараш дІаехкача. Цхьа комбайн тоайича яьнай БурокІалхарча бригада яраш.

— ХьажкІаш а гІадамаш а дІакхахьа лаьрхІа транспорт (тракторни лафеташи автомашинаши) хІанз кІа чуэцача я, — йоах производственни управлене керттерча инженера нов. А. Пугиева. — Нагахьа болх беча хана соце а, цхьа бахьан кулг тоха мара дезаргдац царех транспорта.

Ялат дІакхухьаргдола маршруташ довзаш да. Гуйран балхашка хадданза тІахьожам лоаттабеши эша новкъостал деши хургба халкъа тІахьожамхой, комсомольцаш. Болх беча участкашка, гуйре чуерзалца вІашагІъехка, партийнии комсомольскии группаш хургья.

Д. ХАКИМОВ.

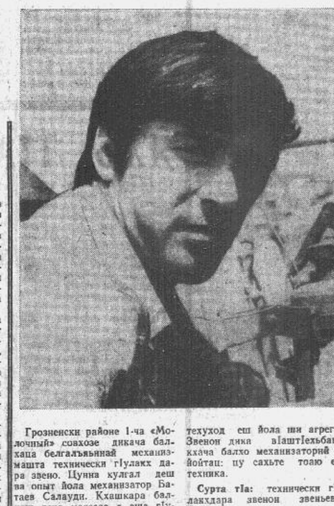

Грозненски районе 1-ча «Молочный» совхозе дикача балхаца белгалъяьннай механизмашта технически гІулакх дара звено. Цунна кулгал деш ва опыт йола механизатор Батаев Салауди. Кхашкара балхаш деча массаза а эша гІулакх де кийча я дІа-юха дела мастерской, сварочни агрегат, техуход еш йола ши агрегат. Звенон дика вІаштІехьбаькхача балхо механизаторий ха йойтац: цу сахьте тоаю еха техника.

Сурта тІа: технически гІулакхдара звенон звеньевой С. Батаев.

А. ТРУНОВА сурт.

ДОАКЪАР БАЗАШТА ЮХЕ ОТТАДЕ

Шалински районерча «Автуринский» совхоза болхлоша шоашкара доагІа дакъа лоац хьайбашта Іан кийчо еча балхаца. Республикс кхайкадаь хиннача месячника юкъе а баха, цар Іалашъяьй 650 тонн йол, заданех 550 тонн хиннача, лийрхІачул совгІа эзар тонн йолаш, аргІаш а даь, дІаоттадаьд 2,5 эзар тонн ча.

ХьажкІаш хьакха тІехьо доладеннад тхо, цудухьа силос лаьттагІа йолла кхийнадац заданех йоагтІача боарамах. Из доакъар Іалашдаьд 1500 тонн, планах 5 эзар тонн йолча. ХьажкІаш дІахо а хьоккаш латт, силос хьайбашта тоъал Іалашъергья.

Баьца витаминии хьоар даькххад боахаме 125 тонн, задани кхоачашъяра кхы а 25 тонн Іалашде деза из.

Хьайбашта еча кийчон дика йоакхо еши шоашта тІабилла болх тешаме дІахьоши къахьегамхой кІезига бац совхозе. Царех ба коммунист Мусаев Лаьча керте латтача бригадера Керимов Хаса, Мутаев Товсолта, Дахаев Хаса, кхыбараш. Царех хІаране 120—130 процент кхоачашъю шоай балха нормаш.

Тха болхлоша лоархІаме гІулакх лоархІ кийчдаь доакъар хьайбай базашта юхе хІанзле фермашка хьатІаенай хьалххе хьатІадар. Цудухьа 1100 тонн йол, 500 тонн ча, хІаьта лаьттагІа йолла силос а фермана юххе я.

Совхоза коллективо шийна хьалхашка оттадаьи ший социалистически декхарашца белгалдаьи да Октября 60 шу дузача юбилейна доагГІача тайпара накъагІолген пятилетка шоллагІча шера хьайбашта дика Іалашо елген.

Р. АХМИЕВ, совхоза директор.

ФЕРМАЙ РЕМОНТ — ХЬАЛХАРЧА ПЛАНЕ

Ховш ма-дий, шчй ханнахьеи дикеи помещенеш тоаяр хьайбашта Іан еча кийчонах дІакъаста йиш йоацаш дакъа долга. Из болх мишта дІахьош ба хьежар тхо Назрановски района шин боахаме: «Назрановский» «Октября 40 шу» яхачен совхозашка.

...Пхьилекъонгий-Юртара дІаараводача улл цигарча отделене шурий-товарни ферма. Тоъал ха я укхаза ремонтни балхаш дІадоладаь. Бакъда дукха гаьна даьнадац уж. Къаьстта а бІаьсти яьлча денз дІаяхарн шелал отта юхейисари ха лаьрхІача.

Детташ дола доахан чудоахкаргдолча базе (ферме дІатІаоттача улл из) тховна хьалхашкара лаба тоаяьй, хІаьта цхьан мугІарагІара автопоилкаш хьа а яьхай. ШоллагІча мугІарах латтараш а я тоаен цхьяраш хувцен езаш.

Хьаьш чу гІолла доахьар хьалкхухьача транспортерах нагахьа мара «скребок» яллац, дукхагІйола рамаш кизгаш тоха дезаш я. Кхо арадоаха транспортер хувца е капитальн ремонт е езаш я. Транспортераш ара а яьха, чухьа нув хьеккхача сецаб шоллагІчеи кхоалагІчен базашка бу болх а.

КхоалагІча базе (кагийча доаханна лаьрхІа я из) хьалхашка коа Моздокера ийца дена бетонии хьаьш оттадеши доахан леларгдолча площадка тІа асфальт буллаши латт. Болх ше дика дагалаьцач тІехьале хила езаши ба, цхьабакъда, кхоачашбарга диллача цунах кулгаш дика деттац. ХІана аьлча, жагІах юллаш йола кІийле цхьаккха тайпара а тувсац, тІабулла асфальт 3—5 сантиметр сомал мара доацаш ба. Ишта Іобиллача из цхьа бутт а балалехьа тоабе а хувца а безаргба.

— ДІахо из тайпа брак е йиш йоацилга дІаьаьвад гІишлошъерашка, — аьлар, ферма бригадира Арапиев Юназа, производственни управлене керттерча инженера нов Пугиев Астрахана шийна замечани йича.

Дика да из ишта хуле, хІана аьлча ферме Іа даккха дезаш 216 етти ийца хьадоаладеш фуна лаьрхІа 130 къона бежани да.

Аьлти-Юртарча ферма корпусаш, дукхагІчарна, тховнаш теи арахьарен ремонт яь яьнай. Чухьара балхаш Пхьилекъонгий-Юрта санна лел цига а: сухал йоацаш. Тоае йоляьй кхо арадоаха транспортераши автопоилкаши.

Тхо хиннача дийнахьа (шоатта дар из) цхьаккха ферме а болх беш саг вагар гІишлошъерех «Хьайбаш лувчаду къонги-Юрта санна лел цига а: нов. Арапиева ТІаькха, из «кІоаг бе» дІабигараш мара болхлой беце хетаду, Іай а яргьяц базаш тоаяь.

Боахама кхьча базашка а иштта сурт да.

Цхьаькха да. Совхозе хІанзалца болабеннабац фермашка йол хьатІаоза. Из бол мел сихбаь бе беза кхетадеш ба совхоза хьайбаш леладераш — цар дукхказа аргІера йол цІакхахьа йийзай Іай, тІаьла а наькъаш деха а йолча хана.

Цу гІулакха хІанзе теркам бича бакъахьа хургбар.

«Октября 40 шу» совхоза ТІой-Юртарча шин ферме а ремонт еш латт, базаш цхьаяраш арахьара хьаьхан тховнаш тоадаьн яьнай.

3-ча ферме, хьайбаш арахийцача хана коа леларгдолча бетонни хьаьш оттадеши асфальт буллаши латт ШоллагІча ферме дахка дездена а даьхка а доахан хургдола база дукха хІама ца эшшаш тоаяь яьнай. Бакъда вокх базашка, уж йолча метте массанахьа а, кхо аракхувса а транспортераш тоае езаш я, дукхханахьа ардакхий жолобаш хувца езаш, редукторашн эІанараш лелаю звездочкаши хьамукъа а даьха, керда бетонаца юхачІоагІде дезаш да.

КхоалагІча ферме доккаду Іаьсий хургдолча базе тоаде дезаш да кораш, наІараш, Іаьсий клеткаш, цхьацайолча моттигашкара уйраш (кІоагаш дІадукъаш), кІираш тоха езаш да пенаш. Цул совгІа 200 етт чубодаш йолча цхьан базе чура кхо арадоаха транспортер еррига йоха а яь, керда юхахьае езаш я, бетон а йотташ.

Дагардеш цхьан тайпарен лоадам боанаши хете а, дукха балхаш да хьайбашта Іан кхоачам беча де дезараш, цу тІа а духхьал цу шин ферме Іа даккха дезаш 580 совгІа (цу юкъе 280 бетта етт а болаш) бежан хилар лаьрхІача.

Совхоза керттера зоотехник нов. Бирханов Махьмад, опыт йолаш вале а, укхаза керда болхло ва, вена шн кІира мара доацаш. Цулухьа таханалша ледара лела ремонтни балхаш цунна дІатІадахка тарлац. Цо дикка къахьег боахам бовза а болх дикагІа вІаштІехьбаькха а гІерташ.

— Директоро шоатта деннална (14 августа) ха а хоадаяь бахийтаб 3-ча ферме бетонах хьаьш оттаеш боакха болхлой, — йоах зоотехника. — Цу гІулакхо а хьахьокхаргда специалисташа вахтаду дешаш совхоза кулгалхоша дІаэцнлга.

Бакъда, керттерча зоотехникан цун болхлоштен дІахо а новкъостал деза. Дукхха а. Из хьахьокх духхьал цхьан Долакх-Юртарча ферме де дезача балхаша.

Цигара ерригa базаш къаьна я, хІаьта цар чура механизаци — кхо аракхувса транспортераши цхьан базе (йиъней) доакъар дІадекъа къаьна транспортери мара яц. Из а яц вІаштІехьа. Ши шу хьалха оттаяьча цо хІанзалца болх баьбац, хІаьта хІанз тоае езаш а я.

База хьалхашка, транспортеро дІаарахувса кхо тележка чу ухаргдолаш, из кІалъувтта лаба а яь моттиг кийчъе йоагІача, кхо «гулде» кІоаг баьккхаб. Цига е трактор дІатІаяха а, е гІудалкх тІаяха а моттиг яц. Іай поярхашка дехар а деш, кІаьдбенна уж уттабу арара кхо тележкана тІадувтта, чухьара базаш цхьа цІенъяьчул тІехьагІа...

Цхьаккха база яц е тоаяь а е тоае йолаяь а. ТІаккха де деза балхаш арахьа а чухнахьа а, шорта да. ТоъаргІа цІенъяь хувца еза транспортераш хьоайича, базаш чура еха пемента кІийле, тоаде деза хьаьш, кораш, наІараш дийцача.

Дахка дездением даькхан доахана, керда даь эІамига Іаьсий а чудоахка база — хьалхагІа склада лаьрхІа хьалъяь помещени я. Цун тхов тІа, юкъ-юкъе хийра а йолаш ІотІайилла йиткъа (20 мм) ардакхи цунна тІа рубероиди улл. Еттача кирпичкий пенаш а да. База ерригa йІовхал из мара яц.

— Валенкаш тІаювхаш хилча а Іай когаш гІорабу укх чу, йоах ферме бархІ шера Іаьсашка хьожаш йолча Долгиева Зейнапа, — Іаьсий-м дувца а дезац. Цулухьа хул уж, дукхагІдараш уне а долаш.

— Бакъда из, — йоах ферма заведующе нов. Баркинхоев Руслана, — Іаьсашта пехкий лазар дукхагІча даькъе цу шелало хулийт.

Родниьни отделене (из я вай ювцар а) зоотехнически бокъонашка диллача хІара керда Іодаьча Іаьса ше-ший къаьстта клетка хила еза 20 ди даллалца. Ферме уж докхадеча методах кхедац, шура мелаеш кхеду. Цунах ихьадараш цкъаза дуз, цкъаза дизац. Меца а долаш цхьа клетка чу доахкача Іаьсаша вІаший мосаш Іувш, дукхагІчар юъ уж. Лазар а хиле ла Іаса. ХьадоаттІа а даь хьежача ветеринараша заключени лу: «бІеха шура мелаяьй». Долчча бесса аьлча из Іаьсаша вІаший шоаш Іувдилга да.

Из сурт Долакха-Юртарча ферме хиина Іац, массанахьа а хІана дац, аьнна, да районе.

Цу отделене юрта тІехьашка хьалъеш латташ я 800 бежана лаьрхІа шурий комплекс. Совхоза специалисташа яхачох тІадоагІача шера болх бе йолалургья из. ТІаккха совхоза кагий фермаш хьавІашагІкхетаргья, хІанз йола дукхха халонаш а хуръяц. Бакъда из хиллалца хьайбаш чудахка деза моттигаш сихъяь Іан кийчъе еза. Из болх «шоллагІча планага» бехка йиш йолаш бац.

З. ДАУРБЕКОВ.

Шурий-товарни фермай балха хьокхамаш 6 августа денз 10 августага кхаччалца

Районаш	Юкъера лаьрхІача дийнахь хІара Іатто лу шура (кг): 1976 ш.	1977 ш.: дІаяхача пхе дийнахь	1977 ш.: отчетни пхе дийнахь	Яьккхай ерригa (процентаца 1976 шерагa)	ДІаеннай ерригa (процентаца 1976 шерагa)	Товарность (процентаца наІорй яьккхачох)	1-ча сорташ дІаеннар (процентаца ерригa дІаенначох)
Наурски	7,5	8,6	8,4	113	110	86	16
Грозненски	7,3	8,0	7,6	103	106	85	22
Шелковской	6,9	7,6	7,5	111	115	87	27
Шалински	5,7	7,1	7,4	130	130	87	27
Надтеречни	5,4	6,3	6,6	129	126	87	24
Гудермесски	6,6	6,7	6,5	100,3	103	86	52
Сунженски	5,6	6,5	6,4	115	102	87	36
Ачхой-Мартановски	5,7	6,0	5,8	110	113	88	8,0
Урус-Мартановски	5,8	5,6	5,6	98	98	85	32
Малгобекски	6,1	5,4	5,3	98	99	91	10
Назрановски	5,4	5,5	5,1	98	94	87	30
Республике гІолла	6,4	7,0	6,8	109	108	85	26

Л. И. Брежневи Ю. Цеденбали доттагІал тІехь вІашагІкхетар

12 августе Крыме КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев вІашагІкхийтар Советски Союзе салоІаш волча МНРП ЦК Хьалхарча секретараца, МНР Сийлахь-йоккхача Халкъа Хурала Президиума Председателаца Ю. Цеденбалаца.

Новкъосташа Л. И. Брежневи Ю. Цеденбалеи вІаши хоамаш дир шоай мехкий общественно - политически эахара актуальни проблемаех, общественни производства эффективность айяра, къахьегамхой творчески инициатива дегІайоалаяра тІехьа КПСС-и МНРП-и беча балхах. Советски Іаьдала 60 шу дузаш хургІолча юбилея дунен халкъашта юкъера белггалара лоархІам белгал а баь, Ю. Цеденбала хьахкайкадир, монгольски халкъа кхел Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцеца исторически хадданза ювзаенна йолга. Октябро хоадам болаш гІулакх дир Монголена коммунизмага бода никъ хьабийлла 1921 шерара халкъа революци котйоялача.

ВІашагІкхийттача дийцар вІаши цхьана леладу советско-монгольски гІулакхаш масса оагІорахьа дегІадоаладарен кІоаргдарен дешаш. Къаьстта аьлча, 1976 шера октябре МНР партийно-правительственни делегаци СССР-е йолаш баь барт чакхбоаккхилга мишта лел дийцар. ЧІоагІа теркам тІабахийтар советско - монгольски экономически бувзамаш дІахо эргадоахаш тоадара, цар эффективность лакхъяра. Цу цхьан ханна белгалдир Монголе цхьана хьалъеш йола йоккха Эрдэнэтски горно - обогатительни комбинат ший ханнахьа болх бе йолаялийтар боккха лоархІам болаш долга.

Л. И. Брежневеи Ю. Цеденбалеи къоастайир дуьен халкъашта юкъера цхьайола актуальни проблемаш. Цар белгалдир кхоккам кІаьлбара тІехьа дІахо къовсам лоаттабари из дунен ерригача районашка, царца Азиатски континенте а дІабоаржабари боккха лоархІам болаш долга. Из да Азе мехкаша шоай оагІорахьара хьинарен конструктивнии гІулакхаш де дезилга.

ЦІаькхаза а бакъдир Советски Союзи Монгольски Халкъан Республикеи азиатски мехкашта юкъера гІулакхаш ший лоІамагІа хилара, довзонаш телха ца дара, низ юкъе боахилга а низаца кхерам тІатувсилга а дІадаьккхара, чурча гІулакхаш та юкъе ца гІертара, цхьатарра бокъо йолаши вІаши пайдане долаши вІаши цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладара тІара дІадоладеш леладара тІехьа хилар. ДукхагІча даькъе цох тийша да къам ший лоІамагІа хиларен социальни прогресс ярен, массане юкъара машар чІоагІабарен гІулакха тІехьа керда толамаш дахар.

ВІашагІкхетар чакхдаьлар цІенча дег тІара, цо хьахьекхар дийцача деррига дешаех КПСС-и МНРП-и бокъонца цхьатарра уйла йолаш хилар.

Ерригсоюзни яхье — шоллагІа моттиг

ГІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене СМУ-1 контора наІара хьалхашка хьалтеха йоал хоза язъяь «Молни». Цу тІа аьнна гІишлошъераша лаьцача Ерригсоюзни социалистически яхье гІишлошъеча-монтажни управлене СМУ-1 коллективо шоллагІа моттиг яьккхай укх шера шоллагІча квартале, йоккха ахчан преми а еннай. Из толам баккхарах республикански Сийлен улга тІа язъяьй СМУ-1.

Укх шера ялх бетта генподрядагІа 3637 эзар сома маьха болх бе план йолча управлене гІишлошъераша 3986 эзар сома маьха болх бир, вешта аьлча план 109,6 процент кхоачашйир, хІаьта шоай низаца 770 эзар сома маьха болх бе йола задани 825 эзар сома маьха болх баь кхоачашйир, вешта аьлча 107,1 процент.

Берригача советски наха а санна, юбилейни шу дІадоладир цу коллективо Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизара яха ма-йоагІара накъаяхара доккхий декхараш тІа а ийца, толамца кхоачашдара участкашта, бригадашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй. Укх шера задани толамца кхоачашъяра лоархІам гІишлошъерашка дІабоазийташ боккха кхетама болх бир партийни организаце, коммунисташа.

— Оаха комплексни, мехка вовзаш волча гІишлошъечун Злобина методагІа бригадаш вІашагІйохкарах доккха беркат даьлар тхона, — аьлар парторганизаце секретара Греч Эдуард Степановича, хьалха специализированни бригадаш йолча хана болх хийцца дІабодацар тха Плотникаш бале а, маляраш бале а, кхыбараш бале а, уж къаьст-къаьста бригадашка болча хана, бе болх боацаш бусаш, балха ха зехьа йовш моттигаш хулар. Шоаш беш бола болх мара кхыбар бе царна ца хар бахьан царех пайда эца йиш а йоацаш. Комплексни бригадаш вІашагІтохара болхлошка шиъ а кхоъ а балха говзал Іомаяйта йийзар. ХІанз тха гІишлошъераштa юкъе деррига отделочни балхаш де ца ховш саг вац, аьлча бакъхургда, керда балха баьхкача, къоначa цхьа кІезигача нахагара дІайиккхача. Дикка болх аттача а сихагІа бе йиш йола а баьккхар тха эІамига механизаци юкъе йоаларо а.

Из долла хІама вІаштІехьдоаккхача шоашкара инициатива йолаш чІоагІа къахьийгар коммунисташа бригадираша Баматханов Виктор Сандовича, Жданов Петр Леонидовича, Точиев Мовлад Мовладовича, гІишлошъераша Туптаев Шарпудин Шарпудинсвича, Пришва Михаил Андреевича, Чошев Владимир Ивановича, кхычар. Цар шоай балха тІехь хьоккам телар кхычарна, уж шоашта тІехьабоахар, «ЦаІ массанена тІехьа, массавар цхьанена тІехьа!» яхача девизагІа болх бир ерригача коллективо.

Массанена дола лозунг а хинна дІаэттар «ХІара балха денна — дикала Знак!» яха девиз. Шерра къовсам лоаттабир болх дика бара, гІишлош ю материалаш кхоярa тІехья.

КІезига нах бац тха управлене пятилетка шин шера план юбилейни ди тІакхоачаш чакхъяккха яхь лаьца. ХІанз цар доахача толамашка диллача, цар шоай дош дизза кхоачашдергда ала йиш я. Уж ба Купченко Александр, Ильященко Нина Ивановна, Воевода Мария Ивановна, Попова Нина Дмитриевна, Мухина Валентина Ивановна, Юнусова Медин, Дункаева Раиса, кхыбараш.

Юбилейни шера плани оахош тІаийца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхиларах дог тийша да тхо, — аьлар новкъоста Греча.

Цох теша мегаргьа, хІана аьлча, дІадахача ах шера шоай хинна темпаш лаьгІ ца йолийташ къахьийгар управлене коллективо. Июль бетта план а тІехкхоачашъяьй. Къаьстта доккхий толамаш даькхад цо нах чубаха цІенош хьалдаь а даьха, эксплуатаце дІадалара даькхе. ВорхІ бетта дика квартираш йола 7 цІенош йистедаьха наха чубаха дІаделар управлене. ПланагІа 10036 квадратни метр хула цІенош йистедаха довгІача, 21548 квадратни метр хула цІенош эксплуатаце дІаделар, вешта аьлча планал совгІа 11512 квадратни метр. 214,7 процент кхоачашйир план. Къахьегама овсарле лакхъяра план 123 процент кхоачашъяьй.

Иштта толамаш даьха накъаера СМУ-1 коллективо ший цІейна — гІишлошъечун дезача Денна а.

Ш. А. АЛИЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ІИЛМА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дукхкача шерашка ала хІама доацаш дика Іилма-педагогически общественно-политически болх барах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Іилма заслуженни деятель яха сийлен цІи дойла медицински Іалмай доктора, Нохч-ГІалгІай Госуниверситета профессора нов. Алиев Шерпудин Амировича, саген хьайбай анатомеи физиологен кафедра заведующена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.

1977 шу 9 август.

ПЛАНАЛ СОВГІА

Паччахьалкхенга дулх доккара цхьан шерен ах шерен план кхоачашъяьй «Горячеисточненский» совхоза коллективо. Къаьстта доккха дакъа лаьцар цу балхаца коммунист Петр Иванович Быковец керте латтача хьаькарч лелаеча ферма болхлоша.

Яьржача социалистически яхье хьалхалаттараштa юкъе белгалъяккха мегаргья гІоръяьнна хьаькарч лелаер Гончарова Елена Ивановна. Цо совхозе болх бу 27 шу да. Цо Іуналаш деш я 350-нега кхоачаш хьакхий хурск. Дийнахьи буси хІара хурска 450 грамм дулх тІакхет, план 300 грамм йолча.

Коммунистически къахьегама ударнико Гончарова Еленас тІаийца декхар да Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дузача денга — 7 ноябрга — пачхьалкхенга дулх доккхара шера план кхоачашъе.

Л. РУДСКИЙ.

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

БУРУВДЕТТАЧУН УЙЛАШ

1956 шера, дагадоагІа сона, из дар майски цІей дездаьчул тІехьагІа, цу хана «Октябрьнефть» НПУ мехкдаьтта тахкара конторе балха отта вера Троицке вахаш вола, кІайча юхьара безаме зІамига саг.

— Мехкдаьттахо хила лов сона, — аьлар цо.

ЦІаьхха дагадеха хІама дапар из цунна. Дукхахча хана деиз мехкдаьттахой болаш хьабоагІача дезалера ваьннавар Володя. Цун да, коммунист Илья Михайлович Кошелев шийна дагадоагІача хана деиз буровойца бувзам болаш хиннав. Цо болх баьб слесаралла, топпар беча, бурильщика гІоича волаш. ХІанз из пенсе вола дикка ха я. Коллективе из хІанз а дагаух дика къахьегамхо, хьехамча, доттагІа хиларах тарра. Карабулаке мехкдаьтта доалла моттигаш лаха болабеннача хьалхарчарех цаІ вар Илья Михайлович. Шиі хана из хержа хилар предприяте промыслови комитета штате воацача председателалла. Кхы а дукха да цунна карагІдийнна гІулакхаш. Из ха дагайохийташ я буровойна юхе а бурув деттара балхий управлене аданена юхе а ягІа гаьнаш.

Илья Михайлович вар ше вахача Троицкера ъа а кхухьаш уж къона гаьнилгаш дІаегІар. Уж мехкдаьтта тохкараштa совгІата телар XIX партсьездо цІерагІча колхозо.

ХІанз а Троицке вахаш ва Кошелев Илья Михайлович.

Бурувдеттара балхацара шиі безам цо дІабелар бераштa. Цун лерагІа бахар цун къонгаш. Царех хиннаб башха-дика мехкдаьтта тохкараш, балха тІа хьалхле лелаераш.

Кошелев Владимир бурувдеттара балхий Карабулакски управлене вовзаш ва дика болхло, шиі гІулакх дика довза саг хиларах тарра. Эггара лаккагІа йола 6 разряд я цун.

Цига болх беча юкъа цо шиі говзалах Іомабаьб итташ къона болхлой. Из ва коммунистически къахьегама ударник. Цун цІи дІаязъяь я предприяте Къахьегама Сийлен книжка тІа.

Къахьегама лакхара толамаш дахарахи, социалистически яхье доккха дакъа лацарахи, шера планаш ханал хьалха кхоачашъярахи 1973, 1975 шерашка цунна еннаі «Социалистически яхье котваьннар» яха знакаш.

Коммуниста Кошелев Владимира доккха дакъа лоац предприяте юкъарча вахаре. ДикагІа болча Карабулакски УБР политинформаторий экрана тІа вайна гу цун сурт.

Дукха ха йоаццаш СССР кердача Конституце проектах лаьца къамаьл тоссаделар тхьашинне.

— Хой хьона, сона цІаккха а меттадацар интернационализм иштта къаьгга кхетае йиш я, — аьлар цо.

Со дика кхийттар из ала гІертачох. Диззача шин шера хиннав из доазол дехьа предприяте командировках вахийта, Дай-мехка гаьна.

— Керттерча Закона бильагІа корта СССР арахьарча политикана хетабаь ба, — аьлар цо тха къамаьл дІахо додаш. — Из къаьстта белгалбаккха лов сона. Цу тІа дувцар да шоай къаман кортамукъале бахьан къовсам лоаттабераш хьаллаца безилга, социальни прогресс дегІайоалае езилга, тайп-тайпара строй йолаш паччахьалкхенаш машаре, цхьана къахьегаш яха йиш йолга.

Сона, буровиха хетарах интернационализм чІоагІа маІан долаш а боккха чулоацам болаш а хІама да. Доазол дехьарча мехкашта вай деш дола новкъостал лер йолаш да, цига баха нах дикагІа кхет вай иразерча вахарах. ХІаьта доазол дехьарча коллегашца вІашагІдеттадаларо вайна а довзийт цар вахара хьал, хулаш дола социальни хувцамаш.

Эггара кертера дар да вай вахар дайзача цар оала дІайха дешаш, вай паччахьалкхенах, нахах, Коммунистически партех цар доккхал лелга. Царна хов дунен тІа машар, нийсхо хилара вай тІехьа долга.

— Доазол дехьа волаш сона яйра мехкдаьттахой забастовка, цар къел, — дувц В. Кошелева. — Из тхона, советски специалисташта тамашийна хетар. Дега курал чуйоссар вай мехка хьалах. СССР Конституце къаьгга йола бокъонаш лу вайна — вахара хьал тоаде иразе даха.

— Щеначa дег тІара къоабалъю аз СССР кердача Конституце проскт, — йоах Кошелев Владимира.

Иштта да а да из. Дика лел болх Кошелев Владимира болх беча буровой бригаде. ВорхІ бетта йола бурув тохара план тІехкхоачашъяь цо.

— № 55 йола Самгори яха скважина йоаккхача оаха бурув тох вежарий Гуржий мехка. Тха барт цаІ хиларо, доттагІал чІоагІа хиларо новкъостал ду тхона толамаш даха, — аьлар цо эггара тІехье.

— Хетаргахьа дикача совгІаташца накъагІоргда тхо Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара.

Ер статья чакхйоаллаш Кошелев Владимир даькъала вуаца лов сона дукха ха йоаццаш цунна СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах «Знак Почета» яха орден яларца. Из цунна еннаі 1976 шера яьржача социалистически яхье кот а воалаш мехкдаьтта тохкача даьхача толамех.

Де а воагІаш даь совгІат да из!

А. БАКАЛЮК,
журналист.

МОСКВА. СССР кердача Конституце проектана хетадаьча плакатий серий «Ленина гІулакх — тешамеча бе доал», «Кортамукъача республикай йоаргъйоаца Союз», иштта кхыдола плакаташ арахеца кийчдеш я «Плакат» яха издательство.

Кастта миллионаш тиражаш а йолаш араяргья уж изданеш.

СУРТА ТІА: воккхагІвола редактор С. Г. Кочанови (аьрдехьарвар) художник И. А. Коминареви СССР халкъашта юкъерча доттагІаленах долча кердача плаката эскиз ювцаш ба.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ ЕШАШ

ЧІОАГІА ЙОАКХО Ю ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМХОЙ

СССР кердача Конституце проекта 47 статья тІа аьнна коммунизм хьалъяра деккарашка хьежа СССР гражданашта паргІато лу Іилман, технически художественнии кхолламаш лара. Из Іалашду Іилман тохкамаш, изобретательски рационализаторски болх шерра боаржабарца, искусство дегІайоалаярца.

Паччахьалкхено цу гІулакха эша материальни хьалаш хьаду, шоай лоІамерча общественни творчески союзашта новкъостал ду.

Авторий, изобретателийи рационализаторийи бокъонаш законо лорaю.

ДегІаенача социализма хьалашка рационализации изобретении дегІаахар Іалаьмате боккха лоархІам болаш гІулакх а хинна дІаэттад Іилман-технически прогресс еча.

Ма-могга къахьегамхоша творчески балхаш даро, изобретателий, рационализаторий болам дегІакхувларо новкъостал ду дІахо а производствана юкъе керда техника кхувлара, производство эрга а йоахаш, цун экономически эффективность лакхъяра. Из къаьгга бакъдеш хьахьокх цу хьакъехьа вай Нохч-ГІалгІай АССР деча балхаша.

Укх тІеххьарча ялх шера халкъа боахама юкъе йоалаяьй 69,5 эзар изобретении рационализаторски предложении. ХІара шера дІалаьрхІача цар халкъа боахама беш бола пайда 87,3 миллион сом да, цу дакъе изобретенеша беш бола пайда 12,5 миллион сом а долаш.

Республике творчески балхаш деш ва 10 эзар совгІа рационализатори изобретатели. Цар хІара шера юкъера лаьрхІача кийчъю 14 эзарнега кхоачаш рационализаторски предложенеши изобретении.

1976 шера рационализаторски предложенеши изобретенеши балха юкъеяхьарах республика халкъа боахама 14 миллион сом пайда хилар, хІаьта из 1971 шера баьчул 28,4 процент дукхагІа ба.

Промышленностерча берригача рационализаторехи изобретателехи кхо дакъа рационализатораши изобретателаши ба мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, машинашъечеи металлообработкеи.

Мехкдаьтта доахача къахьегаш волча бІаь сагах 22 болхло рационализатори изобретатели ва. Мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте — 16 саг, машинашъечеи металлообработкеи — 7 саг.

«Грознефтеоргсинтез» яхача грозненски производственни объединене хІара ялхлагІа вола болхло рационализатори изобретатели ва.

1976 шера объединене производствана юкъейоалайир шера 3,9 миллион сом пайда беш йола изобретении рационализаторски предложении.

Рационализаторскии изобретательскии болх дика вІаштІехьбаьккхаб «Красный молот» заводе, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводе, кхыча предприятешка.

Цхьабакъда гІишлои индустре Аргунски комбината, Назрановски трикотажии фабрика, Грозненски кога гІирс беча фабрика, хьун боахама управлене «леспромхоза», «Консервплодоовощ» объединене консервни заводий кулгалхоша, инженерно-технически болхлоша е йоаггІаш йола терко яц болхлошка, инженерно-технически болхлошка хьинареи творческии къахьегийтара.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч-ГІалгІай Статистически управлене начальник.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХІАБУ

Шоай хьинар ца кходеш къахьег пятилетка шоллагІа шу доладелча деиз Шалински района заготконтора болхлоша.

Октябра 60 шу дизара сийна яхье баьннача цар 25 июне рапорт делар юртбоахама продукташ хьаэцара ах шера план шоаш кхоачашъярах. ПланагІа 10 тонн баьцадаараш эца дезача, бахача нахагара цар 10,7 тонн хьанйцар уж. 320 тонн дар цар хьаэца дийза тха, хІаьта хьанйцар 463 тонн хилар. ПланагІа хьаэца еза цІокий 600 сома маьха яр, уж хьанйцар 1364 сома, вешта аьлча из хилар 227 процент. Иштта дика къахьийгар июль бетта.

— Бахача нахагара продукташ хьанйеш беча балхах дика лоархІабу райзаготконтора болхлой Байалиев Бексолта, Мурадов Абукар. Мидаев Махьмуд, иштта кхыбараш, — йоах директора Решедов Шамила. — Шоашта тІабилла моллагІа болх толамца кхоачашбу цар, дакъа лоац юкъарча вахаре.

«ХІара балха денна—дикала Знак» яхача девизагІа къахьег РЗК болхлой коллектив. Цар дош деннад бахача нахагара совлен продукташ хьаэцара план 7 ноябрь тІаккхоачаш кхоачашъе, аьнна.

Х. ЗАКРИЕВ.

Укх юбилейни шера шоаш тІанйца социалистически декхараш дикка тІеххоачашдеш итташ, бІаьш болхлой ба грозненски «Трансмаш», заводе. Цар цІераш йоахача хана сборочни цеха кулгалхоша эггара хьалхарчарца цІи йоаккх слесара-сборщика Гандалоев Юсапа Идриса. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 125 — 130 процент кхоачашъю цо. Шиі опыт дог раьза долаш дІалу цо новкъосташта, яхье хьалхалаттарашта уж тІехьаккхебара эшаш дола гІо ду Идриса.

Цудухьа дукххача болхлоша лоархІаши сийдеши ва Юсапа Идрис.

СУРТА ТІА: слесарь-сборщик И. Гандалоев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬ ТІА-ТІА ШЕРАГІА ЯРЖАШ ЛАТТ

Социалистически яхьа истори — из да вай мехкарча къахьегача наха социализми коммунизми котъяккхар духьа парте кулгал а деш лоаттабьча къовсама истори. Хадданза дегІаух социалистически яхь. Сийлахьа никъ хьабенаб по гражданскч тІема хана доладеннача эггара хьалхарча коммунистически субботникашкара къахьегамца коммунистически гІулакх леладара тІехьарча деррига халкъа боламга кхачаца.

Эргалонаш еча социалистически яхьа боккхача низаца айхха дувзаденна да Нохч-ГІалгІайчене хинна доккхий хувцамаш а. Алхха тІом дІабаьнначул тІехьагІарча шерашка 11-эза совгІа дукхагІа хиннай республика промышленносто арахеца продукци. Цу юкъа хьалъяьй 180 совгІа йоккха промышленни объект. Кхы цІаккха а дег чу йоагІаргйоацаш дІаьннай «къам даха юстара моттиг я» яьха ха. Тахан Советий мехка союзнии автономии республикашта юкъе сийлахь моттиг хьалоаш Нохч-ГІалгІай АССР-о. Нагахьа сана 1936 шера республика продукци цхьан мехка мара йоахха кхухьийташ хиннаеце, хІанз 40 гаргга мехка кхухьийт из. ТІехьашкахьа бисаб ийс пятилетка — социально-экономически наькъагІа баьнне боккха ийс гІа. ИттлагІа пятилетка — вежарашха йолча цхьоагІон ларда экономика тоьлу керда лагІа.

«ИттлагІча пятилетка план, еррига пхе шера планаш а санна,—яьхад новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXV съезде, — вай сийлахь-йоккха социалистически Даьхе хьахулийташ йола еррига республикаш, къамаш, народносташ дегІадоаладергдола программа хургья. Советски общества экономически социальни прогресс — из я Российски Федераце, Украипаи Казахстанеи, Белорусее а Молдаве а, Средни Азе, Прибалтика, Закавказья республикай прогресс. Берригача мехка хьахиина бІарча цхьа боахама организм — из я халкъашта юкъерча доттагІлени цхьана леладеча гІулакхийн чІоагІа материальни лард».

1976—1980 шерашка республике арахеца промышленна продукци 22,2 процент дукхагІа хилийта лаьрхІад. Пятилетка хІара шера юкъера лаьрхІача дукхагІа хьаеш йола продукци 4,1 процент хургья ийслагІча пятилетке 1,2 процент мара ца хиннача метте.

Кердача пятилетка белгалагІа йола оагІув я йоккха хиннача республика экономически потенциало, цун Іалаьмате дукхача ресурсаша коммунистически общество хьалъяра сийлахь-доккхача гІулакха юкъе Нохч-ГІалгІайчено лоьца дакъа дукхха а доккхагІа хилийта цо торо луш хилар.

Эффективностеи дикален пятилетка я аьнад иттлагІча пятилетках. Фу хетаде еза тІаккха «дикал» яхача дешах? Цу хаттара доля жоп да КПСС XXV съезда материалаш тІа. «Дикала проблема, — аьннад КПСС ЦК Генеральчи секретара новкъоста Л. И. Брежнева XXV съезде ше Отчетни доклад еш, — геттара шера кхетаю вай. Цо чулоац боахама гІулакхий еррига оагІош. Дакха дикал — из да къахьегами материальни ресурсаши кхояр, экспортни торонаш лакхъялар, хІаьта, бухсоацача кхаьчача обществана эшараш дикагІа, дукхха кхоачашдар. Цудухьа продукце дикал лакхъяра тІаерзаяь хила еза планированеи управленеи еррига механизм, материальнии моральнии поощрене еррига система, инженерийи конструкторийи низаш, болхлой говзал. Халданза цунна тІаерзаяь хила еза партийни организацей, профсоюзий, комсомола уйла».

КПСС XXV съезд хьаеллале хьалхагІа республике хьахилар «ХІара балха денна — дикала Знак» яхаш девиз а йолаш, лакхача эффективностеи дикален предприятеш яха цІи яккхар духьа лелаеча социалистически яхьа керда форма. Цу яхьа эггара хьалха керте эттар СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода коллектив. Колхозашкеи совхозашкеи хьаллаьцай «ХІара кхайна — дикала Знак» яха механизатора Н. Ерохина почин, гІишлонхоша шоай балха юкъехкхухь Н. Злобина метод. ХІанз «ХІара балха денна — дикала Знак» яха лозунг а долаш болча боламе дакъа лоац республикерча промышленноста, транспорта, гІишлои предприятей 280 коллектив.

Къахьегамхой творчески хьинар керда айдар низ бола стимул а хинна дІаэттаб Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьа КПСС ЦК-ас баь соцам. Шин шера план 1977 шера 7 ноябрь хьатІаотташ кхоачашъе — республика берригача болхлошка цу тайпара патриотически тІахьехам баьб Ленина орде лелаеча «Грознефть» яхача объединенеи Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» яхача машинаш еча заводеи коллективаша, «Атагинскийи» Мичурина цІерагІчеи совхозаша Республике из почин хьаллаьцай 39 промышленни предприяте, 166 цехои участкои, 690 бригадо, механизированни отряда, ферма коллективаша.

Къаьст-къаьстача къахьегама коллективаша, из дегІа а йоалаеш, доккхагІдола социалистически декхараш тІийцад шоашта. Масала, Гудермесерча медицински инструментий завода коллективо лаьрхІад юбилей хьатІаотташ пятилетка 2,5 шера план кхоачашъе. Из ди хьатІаотташ кхаь шера план кхоачашъе декхар тІанйцад «Новосельский» совхозо. Шиі пятилетка диъ шера кхоачашъе лаьрхІад «Консервплодоовощ» яхача объединене. Промышленноста болхлоша дош деннад, чура кхоачамаш хьа а деха, укх шера планал совгІа 18 миллион сома, хІаьта пятилетка чакхъялале — 100 миллион сома маьха продукци арахеца. Паччахьалкхенга 1977 шера шура, фуаш, тха доххара хьатІадоагІача шера боарамга кхача а, хІаьта еррига хьайбай продукташ яхарен кийчьярен пхе шера задани диъ шера кхоачашъе а лаьрхІад ферлай къахьегамхоша. Лаьтта леладерашa декхар тІанйцад Даьхен амбарашка 150 эзар тоннал кІезигагІа доацаш ялат чутасса, 192 эзар тонн шекара свекла йоахка, и. кх. дІ.

Уж декхараш кхоачашдеча доккха дакъа кхоач встречни планашка. Цар керттера башхало сенах латт аьлча из латт, шоайла вІашагІувззадаийта къахьегамхой декхараши хІаране планаши обществa къоабалъеши тІаэцаши хиларах, предприяте техпромфинплана дакъа а хиле дІаотташ хиларах. «Уж кийчьярахи чакхьяхарахи гуш да, — аьннад Л. И. Брежнева КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме, — пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра юкъе хьаьда дакъа лаца лаьрхІа къахьега коллективаш хилар».

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой дукхача патриотически починшта юкъе къаьстта моттиг дІалаьцай встречни планаш тІаэцаро. ХІанз республикерча 130 промышленни предприятех 43 встречни планаш йолаш я. Царна юкъе: Карабулакски химически реагентий завод, «Электроприбор», «Электроинструмент» яха заводаш, «Терек», «Чеченингушвино» яха объединени, шурий промышленноста предприятеш, дукха кхыяраш.

Уж кхоачашъеча доккха дакъа лоац хІаране планаша. Халкъа боахамерча 20 эзар совгІча болхлочо декхараш тІанйцад пятилетка шин шера план 7 ноябрь хьатІаотташ кхоачашъе, царех 9 эзар болхлочо юбилей хьатІаккхачале из кхоачашъе, хІаьта 2 эзар болхлочо из ди хьатІаоттале кхаь шера план кхоачашъе лаьрхІад. Царна юкъе за «Октябрьнефть» яхача НГДУ мехкдаьтта доаха оператор, СССР Лакхехьарча Совета депутат, коммунист Б. И. Бреславский, Старогрозненски УБР бурувдеттар И. Н. Лопатин, Карабулакски УБР вышкомонтажникий бригадир Ю. Мовлаев, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператор П. Г. Воробьев, СССР 50 шу дизара цІерагІча химически завода аппаратчица Н. Г. Катаева, хІамаш тегача производствай объединене швея-мотористка М. Н. Сабко, Назрановски трикотажии фабрика швеяш-мотористкаш БогатыревгІар Зайнапи ПаьтІамати, кхыбараш.

Къахьегама керда хьинар чудоссадаьд КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеши кердача Конституце проект дерригача халкъо ювцарои. Октябра юбилей гаргга ме кхоач шерагІа ярж яхь. ХІанз цунна юкъе дакъа лоацаш ва 270 эзар саг.

Са ца кходеш болхлоша, Іилмахоша, инженераша, гІулакхерча наха хьийгача къиво 1977 шера хьалхарча ах шера котало яьккхийтар царга.

Ялх бетта баьча балха итогаша хьахьокх тІанйца декхараш толаме кхоачашдеш хилар. 1977 шера хьалхарча ах шера промышленни продукци маьхалъяккхара план ханал хьалха кхоачашъяьй. Встречни планаш кхоачашъяр бахьан долаш совнагІа арахийцай 11,5 миллион сома маьха продукци. Производства объем дІадахача шера цу ханаца нийсйича 2,8 процент лакхъеннай. КІезигьеннай план кхоачаш ца еш хиіна предприятеш. Республика промышленность бІарча хьайнцача къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,9 процент кхоачашъяьй.

Шоай социалистически декхарех дика лоархІабаьб Октябра сийна лелаеча социалистически яхьа инициатораш. Белгалъяьнна дика болх баьб Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объединене коллектив. Юбилейни шера 50 эзар тонн мехкдаьттеи 5 миллион кубометр гази яккха аьнна декхар тІанйцад республика мехкдаьттахоша. Ма-дарра аьлча, хьалхарча ах шера заданел совгІа даьккхад 62 эзар тонн мехкдаьттеи 11 миллион тонн гази.

Хьинаре къахьегаоца, шоай къахьегамца творчески никъ лелабарца, партене халкъан хьалхашка чІоагІа бехктохкам хетарна кхычарна хьалхашка хьокхам а баь дІаоттабе мегаргболаш ба 1977 шера июнь хьатІаотташ хІаране кхаь шера план кхоачашъяь Грозненски хІамаш тегача производствай объединенера швея-мотористка Катиева Марем, болхлой Исаев Шамсудиии Хамидов Ширвани.

Вахаро бакъду «Социализмо, оалаш ма-дарра, «лаххера» доал дика эаь ца Іеш экономика дегІайоалаяра кхы цхьаьккха цхьа Іалаьмате боккха низ а лу. Из — «лохера», хІаьта нийсагІа аьлча, обществa кІоаргалешашкара хьадоагІаш дола миллионий творчески хьинар, инициатива, къахьегама энтузиазм» яха новкъоста Л. И. Брежнева аьнна дешаш.

Г. ЕРЕШЕНКО,
Нохч-ГІалгІай историе, метта, литература Іилма-тохкама института Іилман болхло.

ДЕКХАРАШ ТІЕХККХОАЧАШДУ

ИттлагІча пятилетка шоллагІа шу доладеннача хана Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода болхлоша доккхий социалистически декхараш тІанйцар Октябра 60 шу дузача денна сийленца накъабахаран ер юбилейни шу толамца чакхдаккхаран. Уж декхараш дизза кхоачашдара тІаерзаяь йола организационно-технически мероприятеш белгалъяьхар.

Юххьанца деиз хьинар кхо ца деш къа а хьегаш ритмично болх бе йолаелар завода коллектив. ТІанйца социалистически декхараш мишта кхоачашду хьожаш хадданза тІахьожам лоаттабе яьлар завода партийни, профсоюзни организацеш. Иштта шиі къахьегам кхетамца вІаштІехьбаьккхача завода коллектив толамца кхоачаши тІеххоачаши ю паччахьалкхен плани тІанйца социалистически декхараши. Продукци маьхала яккхара ворхІ бетта план 101,2 процент кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа маьхала яьккхай цо 315 эзар сома маьха продукци. Валови продукци арахецара паччахьалкхен план 101,4 процент кхоачашъяьй. Заданел совгІа цо арахийцай 384 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Планал совгІа продукци маьхала яккхара шера тІанйца хинна социалистически декхараш хІанзле 90 процент гаргга кхоачашдаьд. ДІадахача шера хьалхарча ах шера арахецаш хинначул 9,5 процент дукхагІа валови продукци арахийцар завода болхлоша укх шера цу юкъа. Къахьегама овсарле соахка ялх бетта хинначул 9,7 процент лакхйир цар.

Шера тІанйцача социалистически декхарий 33 пунктах 20 пункт хьалхарча ах шера толамца кхоачашъяьй цар. Масала, минеральни удобренеш арахецача вай мехкарча предприятей заказех аппаратураш хьаяра тІанйца хинна социалистически декхараш хьалхара квартал чакхйоалача деношка кхоачашдир. «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» производственни объединеней, цІеиош деча эша йоккхий панелаш арахецача Аргунски комбината, кхыча предприятей коллективаша даь заказаш а кхоачашдаьд.

Овсаре къахьегарал совгІа завода коллективо дукха балхаш даьд арахеца продукци дикагІа хилийтара. Цу даькъе а дика каьннай цун. Укх шера паччахьалкхен дикала Знак ялийтара аттестаци яьй ялх изделена. ХІанз из Знак йолаш предприяте арахецаш я итт изделий. Укхаза ара мел хеца продукци дикен тІехдикен мара яц.

ИттлагІа пятилетка — производства эффективностеи балха дикален пятилетка хилар дика кхетадеча предприятерча халкъа контролераша, рационализатораша, берригача болхлоша хьинар кхо ца деш къахьег кхомбара тІехьа. Цох доккха беркат даьннад. Духхьал хьалхарча ах шера цар кхояьй цхьа миллиони 131 эзари киловатт-сахьат электроэнерги, 472 тонн Іаьржеи бос болеи металл, арахецача продукцега дІабода къахьегам лохбара задани а тІеххоачашъяьй.

Цун керттердар да халача балхашта механизации автоматизации яр, социалистически яхьа кулгалделга эргадаьккха цІенхаштта тоадар. «Професcex дикагІвар», «Брак ца нийсйолийташ продукци кийчъер», «Завода дикагІвола инженер, мастер, ОТК контролер» яха сийлен цІи яккхара йола социалистически яхь деигара деига шерагІа яржаш латт. Бригадий методагІа къахьегача коллективай опыт шерра йоаржаяьй заводе. Цу гІулакхаша кердача къахьегама толамашка кхувл завода коллектив.

Цхьабакъда цо доаха къахьегама толамаш дукха дикагІа хила йиш яр, нагахьа санна цхьадола кхоачамбоацараш ца нийслоре, заводерча пхе отдело кхоачашъяьац арахецача продулцега дІадодар кІезигдара задани, товарни продукци арахецара паччахьалкхен план кхоачашъяьац предприятерча ялх цеха коллективо, иштта цу цехаша кхоачашъяьац къахьегама овсарле лакхъяра задани а. Цудухьа номенклатурагІа продукци арахецара паччахьалкхен план кхоачашъяьянзар хьалхарча ах шера завода коллективо. Цун керттера бахьан да предприятерча цхьайолча цехашка къахьегам эсала вІаштІехьбаккхар, цу цехий кулгалхоша, партийни организацеша болхлошта юкъе беш бола кхетама болх лохача боараме хилар.

Эсала да завода коллектива цхьадола технико - экономически хьокхамаш а. Паччахьалкхенна пайда бара задани кхоачашъяьянзар цо хьалхарча ах шера. Арахецача продукцега дІадодар а заданел дукхагІа хилар.

Машинашъерий сийлен декхар да «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагІа шерагІа цехашта юкъе социалистически яхь йоаржаяр, производства чурча торонех бизза пайда ийбеш, тІехьаюсача цехаша шоашта тІадиса паччахьалкхен декхараш тІера дІададахар. Цу гІулакха мел эша торонаш йолаш я. Керттерча производственни цехий балха тІа лоха я сменноста коэффициент, лоха я цхьайолча цехашка производства культура, хІара цеха коллективо боарамагІа болх берггбола гІулакх вІаштІехьдаьккхадац. ЧІоагІа эсала дел продукце дикала кулгалдара система производствана юкъейоалаяр, тІехьатетт цхьайола стандарташ кийч а яь юкъейоалаелга а. Машинашъераш сихха оарцагІбала беза лакхе белгалъяьа кхоачамбоацараш сиха дІа а даьха Октябра 60 шу дузача цІейна сийленца накъабахара.

Цу дезача цІейна къахьегама совгІат кийчдара хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, башха-дика толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна дукха цехаш я «Красный молот» заводе. Царех я ворхІ бетта плани тІанйца социалистически декхараши тІеххоачашдаь йола новкъостий Андросов, Назаров, Войцицкий, Коваленко, Бакунин керте латтача цехий коллективаш, кхыраш.

«ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагІа шерра социалистически яхь йоаржаьча итташ йолча бригадаша, бІаьш болча болхлоша социалистически декхараш тІанйцад Октябра 60 шу дузача деига пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъе. ХІанзлехьа уж декхараш толамца кхоачаш а даь, пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъярах рапорт деннад новкъостий Баканов, Брызгунов, Вербицкий, Янков, Рыженков керте латтача бригадаша. Шин шера задани хІанзлехьа дикка тІеххоачашъярех ба токараш Мыгас Василий, Фуражировский Георгий, Кузьмин Владимир, слесарь Висантов Махьмад, фрезеровщик Ливикин Иван, кхы дукха бараш а. ХІанз тІадоагІача шера феврала, апрела календарагІа къахьегаш а болаш, хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

Б. КОСТОЕВ.

МАСТЕР

Хетаргахьа, ваьх цхьаккха саг хургаш боккъонца волча мастера шиі гІулакх довзаш болх беча хана цун кулгашта безаме бІара ца хьожаш. ФуннагІа но доі: костюм теге, сахьаташ, телевизор, тоайой, керта прическа йой дикача говзанчо айхьаза леладу кулгаш, цхьаккхе а хІама совлен дац. Деррига дукха чоалхане дозцаш, йостамца ду цо.

Ишттачарех дархІа мегаргйолаш я Шалински райбыткомбината Аргуверча быта цІен маІача наьха костюмаш тега Салатаева ПаьтІамат. ХІара хІама тегийта венача сага цунга малагІа хачи, костюм товргья дувцаш де хьехар да цун, цул совгІа лакхара дикал йолаш кхоачашбу болх. Цу тайпара къахьегара эшаш да говзал лакха хилар, опыт Іоаяр. Из деррига ПаьтІаматага долаш да, цо болх бу ялх шу мара деце а.

ХІара бетта план 120—125 проценти ворхІ бетта йола задани ханал хьалхен быта цІено кхоачашъеча шийгара доагІа дакъа лаьцад ПаьтІамата. Цхьаккхе балха ди дІадахийтадац комсомолка денна йола задани кхоачаш ца еш. Иштта къахьегарах, нахаца Іимерза хиларах из хержай профсоюза моттигерча комитета членалла.

— Кастта тха ПаьтІамат Ростов-на-Дону гІоргйолаш я шиі квалификаци лакхъергйолча курсашка, — йоах мастера Аллахвердян Валерий Верднеевича. — Ше дика къахьийга ца Іеш, из кийча я кхычунна ца ховр дІахьехи, новкъоста эшшача гІо де.

Бакъдар аьлча, балха говзал ше-шийгІа хьахулаш яц. Из Іомаяра безаш хила беза хержа болх. ПаьтІамат венача сагагара заказ хьаэцаш йоалла яйча хайра сона къона мастер шийна безача балха тІа йолга.

З. ХИЗРИЕВ,
тха штате воаца корр.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРГА

КАЗАХСТАН: СССР-а ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

Коталонца чакхбаьннача Октябро беркате хувцамаш дир Казахстано дIалоацача, Каспенен Иртышан, Урален Тянь-Шанен лоамашта юкъе бIарг ма-кхоачча ядача аренашка.

Цхьан ноахала хана чухь казахски халкъо, Ленина накъагIа а ухаш, бIаьччача заманна тIагIолла тIех гIа баьккхаб. Советий Iаьдал латтача шерашка цо никъ баьб дахчан ноххаргара кхо бIаь говра низ болча тракторашка, кайлогара кIор боахача комплексашка, кIурзаша, йизача бунашкара социалистически городашка, инкалашца даьча наькъий такилгашкара автострадашкен фега гIолла лелача лайнерашкен кхоалаш. Доккхий хувцамаш хиннад культурах Iилман даькъе.

Казахски кицо йоах: оалхазар ший ткъамашца низ болаш да, хIаьта саг — доттагIалца. Казахстане бахача бIаь совгIача къамахи народностахи болча викалий чIоагIа доттагIали вошали — КПСС-о лелаеча ленински къамий политиках хьахиннар. Казахаша шоай вокххагIвола вошен доттагIен оал эрсий халкъах. Цо, вай Даьхен кхыча халкъаша а санна, шийна болча аьттон духьа доацаш деш дола новкъостал дег тIара деш хилар къаьстта дика бIаргадайра лаьтташ карадерзадаьча турпалча заман шерашка.

Шоашка кхаьча иразбахьан долаш ленински партена дег тIара баркал а оалаш, иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра къахьег хIанз Карагандерча шахтерашей рудни Алтаерча металлургашен, кустанайски совхозашкарча ялаташ кхедераша а алмаатински комсаш кхеераша а, Мангышлакерча ядерни реакторен Байконурерча космически гаванен специалисташа.

(ТАСС).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ЛЕНИНСКИ ИДЕЯШ КХОАЧАШХИЛАР

Б. А. АШИМОВ, КАЗАХСКИ ССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

Экономикен культурен дегIайоалаеча социалистически Даьхено доахача толамех доккхал деши гIадбахан накъаболх Казахстана къахьегамхой, вежарашха йолча ерригача советски республикай къахьегамхой а санна, Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна.

Къахьегамхой къахьегамен политически хьинар чIоагIа айдаьд КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеша, цу Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада, коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха юкъе ленински парте, дерригача советски халкъо кхы цхьаькха а исторически дакъа лацар а хиниа дIаэттача СССР кердача Конституце проект дерригача халкъо ювцаш хиларо.

Казахстана къахьегамхоша массава цхьатарра раьза а болаш къоабалдир КПСС ЦК Генеральни секретарь накъост Л. И. Брежнев — вай парте, Советски паччахьалкхен, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама гIорваьна деятель — СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателалла харжар.

Советски Союза халкъий вежарашха болча дезале кховзткъа шера турпала никъ хьабенаб Казахстано. Паччахьа Россе тIехьайнса юстара моттиг хиннача Казахстанах дукхахча доакъоех латтача индустре, чIоагIа дегIабенача юрта боахама, хьалхалаттача Iилман культурах республика а хинна дIаэттай. Феодализмера социализме гIа баьккхаб казахски халкъо, капиталистически хьисапе дегIаухилга юстара а дита. Цудухьа ший керда истори цо, вай мехкарча кхыча халкъаша а санна, Сийлахьбоккхача Октябргара хьалоархI.

ХIанз республика карта тIа я Советски Iаьдал латтача шерашка хьахинна 65 а тIехьа 82 город, дика тоаенна юрташкахьара нах баха ээараш пункташи болхлой посолкаши, йоккхий водохранилищаши каналаши, итташ миллионаш гектараш дIалаьца дада совхозийн колхозийн кхаш.

Советски Казахстана экономика белгалйоал хIамаш кхоллаш дола низаш комплексно дегIаахарцен социалистически производственни отношени чIоагIа тоенна хиларцен. Республика территоре тIа хьайиллай 90 совгIча тайпара пайдане хIамаш йоахка моттигаш. Уж моттигаш караерзаяр бахьан долаш чIоагIа дегIаенай индустри, хьахиннай йоккхийча промышленни предприятей база. Сийрда бесаш дола металлаш, кIор, мехкдаьтта даккхара, электроэнерги, чон, болат, прокат, минеральни удобренеш, юртбоахама машинаши промышленни продукце дуккха кхыдола тайпаши хьадара мехка керттерча моттигех цаI дIалоац хIанз Казахстано.

ХIанзарча промышленни производства дерригa доакъош чулоацаш бIаьш предприятеш я хIанз тханига болх беш. Цар арахец тракторашн экскаваторашн, горношахтни прокатни оборудовани, чоалхане юртбоахама машинаши нийсагIа йола приборашь. ЧIоагIа дегIаенай халкъа эша товараш арахеца производство.

Низ болча производственни базон лакхача Iилма-технически потенциалон йиш хулийт йоккхий территориально-производственни комплексаш вIашагIйоахка. Каратау-Джамбульска специализаци ю химически яйгача, кхачан промышленноста продукци арахецаргйолаш, Мангышлакскичоа — мехкдаьттен мехкдаьтта химии доахаргдолаш а чакхдоахаргдолаш а, Кустанай-Лисаковскена — Iаьржача металлурген яйгача промышленностен продукци арахецаргйолаш. Кхыча комплексашка сихъяь дегIакхувл машиностроени, кIорен химическин промышленность, сийрда бесаш дола металлурги.

Казахстан — хьалдеш латтача кердача гIирсий республика. Алхха иттлагIча пятилетка шерашка болх бе йолаялийтай 365 керда предприятии йоккха цехи, укх тIехьарча 10 шера Казахстана халкъа боахам дегIабоалабарга дIадахийтад 37 миллиард совгIа сом — цул хьалхагIа дIадахача дерригача 50 шера дахийтачул 1,4-зза дукхагIа ахча.

Шаккха а ца даьча тайпара дукха гIирсаш хьалдеш латт юрташка. Дикка дегIаенай мелиораци, пайда эцаш да бIаьш эзараш хий дехка лаьтташ, хий тIадигад итташ миллионаш гектараш йолча даьгIенашта.

Целинни лаьтташ карадерзадарахи цига бIаьш керда совхозаш яхкарахи мехка йоккхийча ялаташ кхедечен хьайбаш леладечен базаех цаI а яь дIвоттаяй республика. 1971—1976 шерашка хIара шера юкъера лаьрхIача 23 миллион тонн ялат даьккхад, вешта аьлча целинни лаьтташ карадерзадале хьалхагIа дIадахача ялх шера хIара шера юкъера лаьрхIача доаккхаш хинначул 6,3-зза дукхагIа. ХIанз Казахстане да 8 миллион бежан, 45 миллион жа, дуккха хьакхарч, говраш, коа тIара оалхазараш.

Эргалонаш еш бола социализма сийлахьбоккха низ къаьста хьагучабаьлар халкъа образовани айсча, унахцIено лораеча, Iилмен культурен дегIаккхувлача. Йоазув-дешар ховш бола нах революци ялалехьа шин процентал кIезигагIа хиннача крае хIанз 3,3 миллион бер деша дагIаш 9 эзар совгIа школе, 50 лакхерен 26 юкъера специальни дешара заведени я.

ЧIоагIа дегIаух культура, республике болх беш я эзараш культура дворецаш, клубаш, библиотекаш, дуккха музеяш театраш. Хьадаьд дуккхача жанреех латта литература, изобразительни музыкальни искусство, кинематографи.

Берригача мехка а санна, республике хьалдеш латт дуккха чуIе цIенош, унахцIено лораяра, торговле объекташ. Алхха укх тIехьарча 10 шера наха чубаха дIаеннай 60,8 миллион квадратни метр чуIе моттиг. ЧуIеча моттигий хьалаш товдаьд ворхI миллион — республике бахача нахах хIара шоллагIвар хIана вац аьнна волча саго.

Тха дерригa толамаш — из да болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце са ца кходеш къахьегарах, Коммунистически партен Советски паччахьалкхенон хадданза йоакхо ярах, сийлахь-доккхача эрсий халкъо, вай мехкарча дерригача халкъаша шоашта болча аьттон духьа доацаш новкъостал дарах хьахиннар.

Дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьаяь 60 шу дизара къахьегама кердача толамаца накъабаха, КПСС XXV съезда исторически решенеш толаме кхоачашъе лаьрхIа ба республика къахьегамхой.

(ТАСС).

Мехка лаьттан кIалхарча ружкъай газз сал Казахстанах. Цун Iалама ресурсаш тайп-тайпара хиларо белгальяй халкъа боахама специализаци а. Республике дикка дегIаенай Iаьржен тайп-тайпарча бесайн металлурги, химически доагорен промышленность, электроэнергетикен машиностроении. ИттлагIча пятилетка шерашка промышленни продукце объем 39—43 процент дукхагIа хургья. ДIахо дегIаухаш я Павлодар-Экибастузски, Каратау-Джамбульски, Мангышлакски территориально-промышленни комплексаш.

СУРТА ТIА: Къулбехьен-Эмбински мехкдаьтта тохкамаш деча экспедице цIи хеза бурувдеттар Социалистически Къахьегама Турпал З. Балгенжиев.

В. СОЗИНОВЕИ
Г. КОШКИНЦЕВЕИ сурт.

Цифраши факташи

2,7 миллион квадратни километр территори дIалоац Казахски ССР-о. Малхбузехьара малхбоаленгахьа кхо эзар километр, къилбаседера къулбехьенгахьа — 1800 километр дIаулл из.

* * *

Казахстане 82 город, города хьисапе 180 совгIа поселок я. 14,5 миллион саг вах республике.

* * *

Республика лаьттан ченашкара кораьй ерригаш а хIана яц аьнна йола планете йовзаш йола пайдане хIамаш. Гучаяьхача дашеи цинкеи запасашка диллача мехка эггара хьалхара моттиг дIалоац Казахстано.

* * *

Адамий исторе чухь эггара хьалха казахстански лаьттан тIара, Байконура космодромера космосе вахав саг — СССР гражданин Юрий Гагарин.

* * *

1906 шера «Вестник воспитания» яхача эрсий журнало яздаьд, Средни Азен Казахстанен йоазув-дешар це ховлга дIадаккхара 4600 шу эшаргда яхаш. ХIаьта а Казахстан, Средни Азе республикаш а санна, ерригa а йоазув-дешар ховш йола дукха ха я.

* * *

Ах бIаь шера казахий, эрсий, уйгурий, кхыча къамий меттала пхи бIаь миллион совгIа книжка арахийцад республике. Укх шера 25 миллион хIана хоцац аьнна книжкаш арахецаргдолаш ялх издательство я хIанз Алма-Ате.

* * *

ХIанз казахски унахцIено лораяра системе 40 эзар совгIа лор ва. Бахача нахах хIара итт эзар сага лоархIаш уж дIакхачарга диллача (27) республико тIехьайтай дегIаьхка капиталистически паччахьалкхенаш.

Алма-Ата.

(ТАСС).

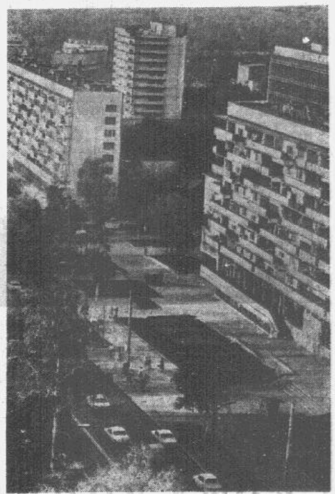

КАЗАХСКИ ССР столица — город Алма-Ата.

СУРТА ТIА: керттера магистраль — В. И. Ленина цIерагIа проспект.

Г. ПОПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯЛАТИЙ АРЕНАШКА ХЬЕЖ ЭЛЕКТРОННИ БIАРГ

Аьхача казахстански целинни лаьттанкара ялаташ кхачарга хьожаш я алма-атински Iилмахой «ткъамаш тIара лаборатори». Из я ший тайпарча электронни бIарга дакъа кхоачашдеш йолча дукхкхача приборашца кийчъяь «ИЛ-14» яха самолет. Цар новкъосталца лакхера ЮтIахьежача къоасталу кIаи кхыйола юртбоахама культураши мел яхаьчай а цар хьувкъам меллаб а.

Широта оагIорахьа лела йолаеннай лаборатори, цудухьа цо йиш хулийт хьалхагIа кхача ялаташ тIадола аренаш хьалхагIа техка.

Электронни приборашкара хьаккхаьчача даннеш тIара совхозаштен колхозаштен карташ оттадергда тохкамхоша республика керттерча ялтий районашка ялаташ хьалхагIа кхача моттигаш дIайовзийташ а, хIаьта иштта хьувкъам мел хургба хойташ а. Цу тайпарча материалаша целинни аренаш караерзаерашка йиш хулийтаргья ялаташ чуэцара балхий планаш нийсагIа оттае. Цу цхьан хана карташа торо лургья ялаташ цхьатарра чуэца доладеннача хана ялаташ чуэца техникен автотранспорти сиха эшшача моттигашка дIахьежае.

(ТАСС корр.).
г. Алма-Ата.

ДЕРРИГАЧА IИЛМАН ЛОСТАМАШКАХЬА

Производственни коллективаша творчески гIулакхаш а леладеш тха Академе тохкамаш ду дерригача керттерча Iилман лостамашкахьа. Цулухьа хIанзарча Iилман цхьаккха дакъа дуваца йиш яле тамаш я Казахстански Iилмахошта лоархIаме теоретически практически хIамаш карагI ца дувлаш.

Республика Iилмай Академи хьаьй Сийлахь - боккха Даймехка тIом сецача хьалхарча шера. Цудухьа юххьанца денз цун девиз а хинна дIаэттар производстваца, экономикен культурен дегIайоалаяра сагогагIа эшаращца айхха буззамаш ловттаделга. Къаьстта доккхий хIамаш карагIдаьннад геологашта. Цар оттадир дуккха шераш тIехьагIа лаьттан ченашкара ганзаш лохачен караерзаечен толамаш даха йиш хилийта дола мемаллогенически земий карт. Дукха хIама даьд рудаш дахара балхашта комплексни механизаци яран рудаех бизза пайда эцаран. Хий дехка лаьтташ леладарен хьайбашта селекци ярен даькъе фундаментальни балхаш чакхдаьхад Iилмахоша. Дукха продукт луча фух дола жа доладаьд.

ИттлагIча пятилетка хьалхара шу республикански Академе белгалдаьккхар керда хIамаш карагIдаларца: хIанзле а практикана юкъедихьад шовзткъа совгIча тохкамах хьахинараш, бIаь совгIа авторски тешал деннад изобретенеши открытеши яра. ХIанз тха Iилмахой гIулакхашта юкъедоагIаш дола балхаш — элементарни частицай физикен юкъарIал доашеш йIовхала энергех электрически энерги яра, горни породай механика а сейсмологи а. Каратаура йоаха фосфориташ а етташ керда концентрированни удобренеш хьаяри, республика йоккхийча артезиански бассейнашкарча хих пайда эцара проблемаши. Металлогене, каталитически физически химе даькъе лакхача лагIа тIа йоалаш айеннай казахстански Iилман школаш.

Естественни Iилмаща цхьана толаме дегIаух общественни дараш а. Философен литературан, исторе а искусства а дешашта дуккха капитальни тохкамаш даьд.

ХIанз Iилмахой низаш тIадерзадаьд тохкамий эффективность дIахо лакхъяра, Iилматехнически прогресс сихъяра, культура дегIайоалаяра, хадкъа хьал-торо тоаяра декхарашца цар бувзам айхагIа хилийтара.

А. КУНАЕВ,
Казахски ССР Iилмай Академе президент, СССР Iилмахой Академе членкорреспондент.

(ТАСС).

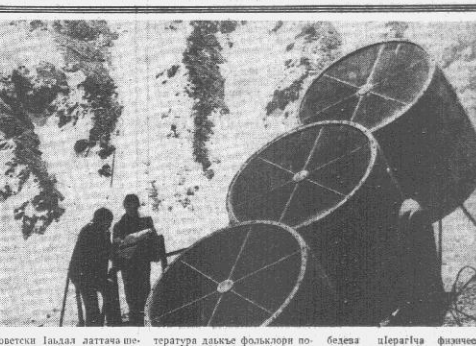

Советски Iаьдал латтача шерашка казахски халкъо дикка толамаш даьхад Iилмен культурен дегIайоалаеш. Революци хилалехьа Казахстане хиннац Iилма-тохкама учреждениеш, лакхера дешара заведенеш, литература даькъе фольклори поэзи мара дегIаена хиннаяц. Тахан Казахстана Iилмахоша болх бу Iилман техникан дукхагIдолча доакъошка проблемаш къестаеш. Хьаьй Казахски ССР Iилмай Академи.

СУРТА ТIА: СССР АН Лебедева цIерагIча физически института Алма-Атана юхе лаккхача лоамашка уллача космически зIанарий станце.

В. СОЗИНОВЕИ,
Г. ПОПОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦЕЛИННИ РАЙОНАШ: ЯЛАТ А МЕТАЛЛ А

Руда доаллача йIаьхийча моттиге бода никъ хьабелларгболаш йола эггара хьалхара дуккха метраш кIоарга гIувнаш яьхай Качарски горнообогатительни комбината горнякаша. Советски Iаьржача металлурге из боккха керда гIирс хьалбе болабаьб аьхача казахстански целинай кIи кхашта юккъе. Комбинат хьалъелга оттадаьдар КПСС XXV съезда решенешка.

Аьшка руда доалла моттиг караерзаергъя комбинато. ПроектагIа лаьрхIа цун низ шера 20 миллион тонн совгIа. Иштта доахаш хилча рудай запасаш бIаь шера тоъаргъя.

Аьшка руда доахаргдолаш йола из гигант къаьстта чIоагIа низ болча экскаваторехи еза мухь кхухьача автосамосвалахи пайда а эцаш сихагIа хьалъяь йоаккхаргйола метод кийчъяьй Iилмахоша.

Укх тIехьарча хана мехка Iаьржача металлурге лоархIаме бедала база а хинна дIаэттай республика: хIанз хIара иттлагIа йола советски болата тонна казахстански рудах йоаккх. Геологашта гучадаьначох целинни аренаш наггахьа мара ца хулача тайпара аьшка рудай камаьрша ганзаш йолаш я — ерригача Малхбузен Европерчул дукхагIа гучаяьхай уж. Укхаза хIанзле а. Руда доалла дукхагIа йола моттигаш дарегIча карьерни способагIа караерзае йиш йолаш я.

В. ГАНЖА,
ТАСС корр.

Лоам тIара Iочуухача токхамашта духьала Медео яхача чукхийттача моттиге теха лакха сунт—нийс бIаь эзар саг ваха город Iалама Iазапах лораяра духьале я.

Дуккха хьалха денз Малая Алма-Атинка яхача хин атагIе «лоаман воатагар» — токхамаш Iочуиха никъ хиннаб. 1921 шера, масала, цига гIолла чухьиддаб города улицашкен майдашкен цаIи ахи миллион кубометр хотта, жагIа, гIум, 50—70 тонн хIараяр йолаш чарах хьайиiнна йисташ шийна йолаш боагIа токхам. Казахстански столица токхамех лораяра сунт техай. Лаккалген боарамген диллача из гIирс цIи хезача египетски Хеопса пирамидал тIех ба.

Хьалха токхамаш чуухаш хинна никъ тахан салаIара шерра зона я. Укхаза хьалъяьй Медео лаккхача лоамашкара спортивни комплекс. Лохехьа дуккха километраш дIалоацаш дада ахканара салаIара цIеноаш, пионерски лагераш, лыжни базаш, хоза лостам бола кафеш.

ХIаьта городе, цхьан хана дуккха зенаш даь токхам чухьидда хиннача, хIанз Алма-Ата эггара хозагIа йола магистраль — В. И. Ленина цIерагIа проспект я. Проспекта лалла, цхьан хана лоам тIара Iочудаьхка доккхий тIой хиннача, хьалъяьй сигала бесача Iамий система. Цо ахкан йIовхалах феца тIунал а йоалаю из шел а ду.

СУРТА ТIА: Алма-Ата лораяра тIох яь духьале — токхамашта духьала теха лакха сунт.

Г. ПОПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Республике чIоагIа дукха езаш я Казахски кхалнаькъа педагогически института «Айгуль» яха иллеи халхареи ансамбль. Цун доакъашхоша наха дIадовзийт къаман иллеши халхараши, иштта вай ханарча композиторий ашараш, иллеш доах. Самодеятельни коллектив республика колхозашкеи совхозашкен, предприятешкеи шахташкен каст-каста хьоашалгIа ух.

СУРТА ТIА: «Айгуль» яхача ансамбла доакъашхой.

В. СОЗИНОВЕИ
Г. ПОПОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Дукккхача оагIорахьара хадданза дегIаухаш я чIоагIлуш а да Мозамбиканев Советски Союзан юкъера бувзамаш. Толамца кхоачашъеш я дIаюха гIулакхаш леладара йола соглашени.

СУРТА ТIА: «Кисловодск» яхача советски сухогруза капитан Печепов Борис къамаьл деш ва Мапута яхача порта администраце викалца Франсиску Мануэлаца.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМЕИ КОТАЛОНИ НАЬКЪАЦА

Моранбон яха гув — Пхеньяне бахача наха хоза хеташ салоIа моттиг. Цун боса оагIон тIа баьццарча гаьнашта юкъе городе лакхе урагIа яха ягIа пхи са болча седкъо кхаьла монумент. Монумента оагIонаш тIа эрсий а корейций а меттала тIаяздаь да: «Массаза сийле хийла корейски халкъ японски империалистий лоала кIалхардаьккхача а кортамукъаленген паргIатонген бода никъ цунна хьабийлача а сийлахь-доккхача Советски Эскара! 15 август 1945 ш.»

ЦIаккха йицлургйоаца советски бIухой — интернационалистий котало дагаухийташ да Чхонгжинс, Вонсане, Синыйчжу, халкъа Корея кхыча городашка дагIа памятникаш.

Цу дицлургдоацача дийнахьа дIаязйир корейски халкъа кердача вахара летописа хьалхара оагIув, хIаьта цул тIехьагIа кхо шу даьлча Пхеньяна тIа гIолла дIаяьржар Моранбоне техача гургала оаз. Корейски ахгIайрен къилбаседа даькъе Корейски Халкъа Демократически Республика кхолларах хоам а беш.

Советски Союз яр керда болхлой-ахархой пачхахьалкхе хилар тIайийца хьалхара мохк. КНДР вIашгIйоллара лоархIама мах а беш, ТПК ЦК Генеральни секретара Ким Ир Сена йоахар: «Нагахьа санна Советски Союз — Октябра бер хиннаецаре, нагахьа санна германски фашизманен японски милитаризманен тIехь цо яьккха исторически котало хиннаецаре, Корея хIанз а Японе колониальни Iазапа бож-моарзагIа бага хургьяр, вай хургьяцар Корейски Халкъа Демократически Республика яхар санна йола воай кортамукъа паччахьалкхе, вай кхоачаргдацар вай паччахьалкхен лард чIоагIъяьча демократически гIишлон цу доккхача толамашка».

СССР Герзашцарча Низий Москверча Центральни музее улл ший тайпара письмо — даьре кIада тIа да Корея къилбаседе а къулбехье а бахача наха яздаь 17 миллион кулг. Советски паччахьалкхенга яйтача цу послане тIа хьакхайкалу кортамукъален мисси кхоачашъяьча Советски Эскара шоаш сийделга, баркал яхилга.

Мукъадаьнна ткъаь итт шерал тIех ха йолча корейски халкъо боккха а сийдола а никъ дIабихьаб. Геттара хала Iазап тIаэттар цунна американски империалистий къулбехьен-корейски марионеткашен болабаь къиза тIом лаьттача 1950—1953 шерашка.

Советски Союзацен кхыча социалистически мехкашцен дола доттагIали вIаши гIо деш цхьана къахьегари боккхача лоархIаме хилар корейски халкъа. 1949 шера СССР-ан КНДР-ан юкъера Корея историн тIа эггара хьалхара экономически культуран гIулакхаш дIа-юха довзийташ цхьатарра бокъонаш йола соглашени йир.

— Из соглашени хилар тха мехка экономика дегIайоалаяра, шин мехка юкъера доттагIала вIаши леладу гIулакхаши чIоагIдара йола йоккха ганз, — йоах КНДР арахьарча экономически гIулакхий министра заместитела Ри Ен Чхана — ХIаьта дIадоладала дийзар нула тIара — кхаь шера тIом латтар бахьан долаш мехка материальни доккха зе ма-хиларий. Бацар специалисташ, яцар техника, Iалама рузкъаш тахка средстваш.

ТIом сецачул тIехьарча шерашка Советски Союза деча технически гIонца КНДР юхаметтаоттаяьй, реконструкци яьй, е керда хьалъяьй 50 тайп-тайпара промышленни предприяти, объект. Царех дукхагIа яраш экономика юкъмоттига доакъош — металлурги, машинашъелга, электроэнергетика дегIадоаладара геттара боккхача лоархIаме я.

Шин мехка юкъера вIаши леладу экономически гIулакхаш ший тайп-тайпара оагIонаш йолаш да. Советски Союза КНДР-на лоаттаю комплексагIа йола оборудовани, увттаю керда хьалъяран болх беш йолча предприятешта реконструкци яран технически проекташ. СССР-о, масала, корейски доттагIашта дIаеннай цар ларда тIа автомобилаш, торактораш, форда кемаш, электродвигателаш, подъемни кранаш, кхыйола оборудовани арахеца торо енна кхо эзар гаргга документаце комплекташ.

Со дIа мел кхаьчача предприятей болхлоша дувцар республика промышленность дегIайоалаяра вай мехко даь новкъостал, царна дагаухар белаж белажагIа теха корейски коллегашца къахьийга вай специалисташ.

Хамхынски химически объединене керттерча инженера Мэн Тхэ Хо, шоай йоккха чоалхане производство сона йовзийташ волаш геттара дIайхача дешашца дувцаш вар предприяти меттаоттаеча шоашта новкъостал даьча советска инженерехи болхлоехи.

Хванхэрча металлургически объединене сона яйра № 2 йола Корейско-советски доттагIлен мартеновски пишк. Цига сона новзийтар цхьа сталевар Ли Ман Голь. Корейски лаьтта Советски Эскаро японски гIаьрахой бохабеча хана итт шу даьнна вар из. Мехкаца цхьана дегIаахa, къоахчалга кхача волавелар из, низах, кхетамах, опытах кхийра. ХIанз из — КНДР къахьегама Турпал, республика халкъа Лакхехьарча Собране депутат.

Пхеньяна а, кхыча городий а, юртий а улицашка баракъа хоза кийчбенна нах бIаргабайча сона теша хала хул кортамукъал яккхале Корее бахача наьха хIара сага сих деррига... йийтта сантиметр кIада мара арахецацар аьлча. Цул совгIа из кIада чIегнлг а массанега кхачацар.

Пхеньянски трикотажни комбината ткачиха, КНДР къахьегама Турпал Ким Сун Хи из ха дика дагайоагIаш я. Цунна дагадоагIа тIадувха мегаргдола барзкъа ца хилар бахьан долаш Iана замалахьа бераш шелало, шийлача догIаша халча уттадаь. Цунгара хайра сона укх тIеххьарча ворхI шера цо болх беча цехо планал совгIа 48 миллион метр дикен хозен кIада арахецар. Из кIада кхоачамболаш да республике вахача хIара сага цхьаццa костюм е коч хьаяра. ХIаьта тIом дIабьйначул тIехьагIа Советски Союза новкъосталца хьалъяьча Пхеньянски комбинато дикъ дийнахьа арахец, тIом хьале ерригача Корее шера арахецаш хиннар миссел кIада.

Сталевар Ли Ман Голь а ткачиха Ким Сун Хи а халкъа Корейн миллионаш бола мугIарера болхлой санна, шоай мехка дай, шоай нраз кхолдараш хиша дIаэттаб.

А. ДЕНИСОВИЧ,
АПН соб. корр.

Пхеньян.

КАЛЕЙДОСКОП

НАДЗИРАТЕЛАШ ТОЪАЦ

«Тхона тоъац набахтенаши цига тIахьожа нахи. Охрана сов дукха ба болх, из бехке е йиш яц чубеххача нахаца из къиза ца хиларах», — аьлар тель-авива телевиденена ше еннача интервью тIа Израила набахтений директора Леви Мошес.

Лоткъам эцача хана садистски хьисапе низаш дар, оакхараша санна еттарца Iазап дар хила деза гIулакх санна дIаоттадаьд израильски тюремщикаша дIалаьцача Iарбий территоре тIа. Лийцараш каст-каста чукхувс букара а вийрза халла Iоха мара торо йоацача, кIала аьта тIой хьаьрцача «кхерий галеш чу». ХIанзалца дунен общественносто лархIа а доагIаш цунах лерхIар гIаьрахоша Iарбашта лаьрхIа еш йола геноцида политика элемент. Баркал хилда Левена: хIанз массанена ховш да из алхха кIаьдбеннача набахта гIулакх дераща леладу хIамаш мара ца хилар.

(АПН).

ФУТБОЛ ДУКХА ЕЗАРАШ

Англерча стадионашка харцахьа лелари бандитизми цIаккха ца хиннача боарамга кхоачаш лакхденнад. МалагIа гIулакхаш дисад юкъе ца доаладеш харцахьа баьнна футбол езараш юхаозара!

Норвич яхача города моттигерча стадионе шоай безарграш ийшача футбол езараша боккъонцахьа дола туржаI оттадаьча «Манчестер Юнайтед» яхача командаца ловзар дIадоладале цхьа ди хьалха «Бристоль сити» яхача клуба администраце лаьрхIар хьаьший [illegible]

(АПН).

ВОДИТЕЛАШ — «МИЛЛИОНЕРАШ»

47 зазрел совгIа водитель — «Чехословацкий автотранспорт» яхача организацие член ва «Авари ца еш лел со!» яхача левизагIа йолча яхье дакъа лоацаш. Цар йиъ эзар Чехословаке наькъашка гIулакх ах миллион километр вахав цхьаккхе бокъо ца толхаеш, кхо эзар гаргга водитель — цхьацца миллион километр.

Шиъ чоте ши миллион километр йолаш ва алхха цхьа водитель — Северочешски области Чесла Липа яхача городера Ландовский Карел. 1949 шера денз «Татра» марках йола грузовикаш лелаеш ва из. «Миллионерий» дезала тIаккета безам болаш ба Ландовске кхо воI а. ХIанзарчоа авари йоацаш ши миллион километр никъ баьб цу кхаьнне цхьана дIалаьрхIача.

(АПН).

Журналистий Союза конкурса

ДЕГО КЪОАБАЛБАЬ НИКЪ

Очерк

Лакхача гаьнашта юкъе лечкъача санна хеталу гаьнара хьахьежача МагIалбикера № 20 йола юкъера школа.

Школа директор Алероев Дике Адами сон коа ягIача гIамгIай гаьнашта кIал латтача гIанда тIа дагIа. Школе шин-кхо хьехархо мара кхы са вац. Дешархой хIанз а хьабаьхкабац — дикка ха я занятеш йолаяла.

— Хьанна дагадар, — йоах Адама, йоасталуш латтача гIамгIай чIонакашта бIара а хьежаш, — ишттача бехктокхаме балха хургва аьнна. Атта-м цхьаккха болх а бац, цхьабакъда, укх сай балхал бехктокхамегIен халагIен кхы болх хетац сона.

Цун къамаьла юкъе а наькха хьаттар аз:

— ХIаьта лаьттагIара ганзаш йоахачар, гIишлонхой болх, ялат кхедечар, тайге наькъаш дехкачар бар аттагIа ба?

Велакъежаш Адам:

— Даьра бац аттагIа-м. ХIаьта а ши никъ шойла тарбе йиш яц. Хьажал, уж балхаш дераш кхийна, идейно-нравственни, политико-моральни ларда йолаш ба. ХIаьта оаха, хьехархоша, кхетабераш цу боарамга кхачанза бола нах — бераш да. Тахан оаха дIадийна ги кхоана хьатIаларгда. ХIаьта дIадийнар во хуле, зIиргаш техача бIарг ца локкхаш дуте, бIехача оасаро лертIа хьатIадоалийтаргдац из. Иштта, тахан оаха бераштa во знанеш лойя, хьинар, эздел долаш, коммунистически дог-уйла йолаш хьал ца кхебойя, бочкхий хилча айп доаллаш хургба уж. Цудухьа ях аз хьехархочун болх бехктокхаме ба. Тахан ялат кхедераш, заводаш, фабрикаш хьалйоттараш, тайге наькъаш, дехкараш, Iалама къайленаш гучайоахараш вай советски нах ба, хIаьта уж нитта партена, Даьхенна мутIахьа болаш хьалкхебаьраш хьехархой доккха эскар да.

Иштта къамаьл деш тхо дагIаш ха мишта йода а ца ховш дIаяхар. ХIанз школа доккхача коа дукха бераш дар. Цхьа доккха цIей дезде даьхкача санна хоза кийчденнеи, делаши, гIоздаьннеи дар уж. ГIийло хьекхача михо ловзадора йиIигий кIай тIолгаш, цIе байракхий бос бола галстукаш. ХIаьта дуккхачар ноакхош тIа лелар баьччан барельеф тIайола комсомольски значокаш.

Гургал техар. Классашка чудахар бераш. Занятеш йолаелар.

— Иттлагlча «А» классе физика урок я хIоь, иоле са бераша мишта деш хьожарга хьо, — аьлар Адама.

Човхане тема яр цу уроке [illegible]

аьнна Адама хьаттачь, дукха кулгаш урагIдахар. Иштта материал йоашхаш, духтIабовлаш ха дIаяхар. Чакхъяьлар хьалхара урок. ШоллагIа урок иттлагIча «Б» классе яр. Со вахаинзар цу уроке. Юха а тхьовра тхоаш Iохайша даьгIача гIанда тIа Iолохвелар со. Адама балхах уйла е ваьлар, дагадера цун вахар.

Бера хана денз белгалваьнна вар из нийсархошта юкъе хьаькъалца, деналца, эзделца. Бакъда, зIамига волаш да кхелха висар Адам. Кхы дIахо деша йиш йоацаш дешар дита совхозе балха вахар из. «Ингушский» совхоза даьтта доакхкхача заводе болх бу по шин-кхаь шера. Атта-м дацар Адама, совхозе болх а беш, массехк километр гIаш никъ а беш, районни центрерча кагирхой сайрийнарча школе деша. Цхьабакъда, зIамигача сага кайоалар болх бе а, деша а, коа-карта эшача кулг тоха а. Юртарча наха догцIена хиларца везалу из. Укхаза лу цун вахаре хьалхара совгIат — ахчан преми. Дог гIоздаьнна волаш совгIата денна ахча наьнага дIаделар цо. «Хьаьнала къахьийга дена совгIат бIаргадайча наьна бIаргех Iобежа хи тIадам, «Дукха ваха хьо, са кIаьнк», аьнна хьоасташ цо кертах хьекха кулг сона цIаккха а дицлургдац», — йоахар Адама тIехьагIо тхо вIашагIкхийттача хана.

ДIаьх ха. Болх бешца школа йисте а яьккха. 1963 шера Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института физико-математически факультете деша вахар Адам. Юххьанцарча деношка белгалвоал деша безам болаши дика кхеташи вола зIамига саг шийн хьинарца, хIама ха ларца. Новкъосташа профгрупоргалла хорж из Шийхо бутт кхы баьлча комсомольцаша института ВЛКСМ комитета членалла хорж. Дешарах дика кхеташ волча цо хьинаре дакъа лоац факультетерча студентий Iилма обществе.

Сиха дIадахар дешара пхи шу. Юххьанца къона хьехархо хьожаву Долакоарча № 7 йолча юкъерча школе болх бе. Укхаза лакхера образовани йолаш хьехархой кIезига бар. Цудухьа ший балхах дика кхетавеш ... Адама [illegible] ухийташ цIагIа соцайир. Цхьаккха дича хIама хила зар, ше яхачоа тIера валацар из. ХIаьта йиIиг дешарах дика кхеташ, деша безам болаш яр. БIарчча шин бетта лаьттар къовсам. Юххера а хьехархой коллектив котъяьлар. Школа дика чаккхьяьккхар Балаева Розас. ХIаьта хIанз Роза Московски паччахьалкхен университета журналистика факультет чакх а яьккха «Магаданская правда» яхача газете болх беш я Каст-каста каьхат доагIа Адамга гаьнарча Магаданера. Ше вахара нийсача наькъа тIа яккхара новкъостал даьча цунна дег тIара дIайха баркал оал йоIо. Бакъда, из цаI хинна Iацунна баркал яхаш. Уж дукхха ба.

1970 шу ший вахаре эггара къаьгагIа дола шу лерхI Адама — КПСС мугIарашка дIаэц из цу шера. «Из да са эггара дезагIа дола совгIат», — йоах цо. Цул тIехьагIа МагIалбика гороно инспекторалла хьожаву Ший низ кхо ца беш къахьег цо укхаза а школай болх лерттIа вIаштIехьбаккха гIеоташ.

Диъ шу хьалха МагIалбика берашта наIараш хьайниллар кердача, районе эггара йоккхагIен хозагIен йолча школо. Цу школе директоралла хьожаву къона коммунист. Юххьанца денз балха урхаш бе чIоагIа ехкар Адама. Школа керда яле а, кхоачамбоацараш а шортта дар: хьехархой, гойтара пособеш тоъацар. Уж Iалашдеш хьехархой теркам балха тIаботийташ болх вIаштIехьбаьккхар цо. Иштта ха дIайодаш районе дикагIа йолча коллективашта юкъе ший моттиг хьалаьцар Адама кулгалдеча коллективо.

Атта дац дешархой а хьехархой а йоккхача коллектива доагIача тайпара кулгалде. Директора болх беча юкъа массагIа хало хьалхашка эттай? ХIаьта Адам ший балхах бIу па къожабеш хиннав массаза а. Дукха ха йоацаш ший йиIиг деша ца ухийташ вIагIа Iохоа йир Гайсанов Ахьмада. Цхьабакъда, Адама оарцагIваьнна тешавир йиIий да дечар эшаш хиларах.

Доккха новкъостал ду Адама къонача хьехархошта а Укхаза дегIа а баьхка, дика хьехархой хинна шоай болх тIехника дIа- [illegible]

Каст-каста баркал яхаш наьхат доагIа царгара школе.

«Тешам болаш дика болхло, дог цIена, дика новкъост, боккъонца вола коммунист ва из», оал цох новкъосташа. Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара накъадолхаш геттара дика тоабе гIерт школа болх Адам. еррига терко тIайохийт дешархой кIоарга знанеш, лакха идейно-политически кхетам болаш, морально-нравственни цIено йолаш, партена мутIахьа болаш хьалкхебара.

КIоаргача уйлашка ваха вагIача аз зензар Адам, сайна хьатIаьена хьалхашка юхасецача мара: «Волле, гороно оттарпдар вай, хьо раьза вале». Юха тхоай къамаьл деш дIакхаьчар тхо гороно. Цига къаьстар тхо саррахьа вIашагIкхетаргдолаш. Адам гороно дIачувахар, хIаьта со городах бIаргтоха безам болаш йоккхача улицагIа хьалволавелар.

Тоалуш, хозлуш денна сибат хувцаш йоагIа «Iаьржа дошув» доаккхарий город. Гонахьа дагIа дукхаза вIаштIардаь цIеош. Укхаза хьайиллай ший наIараш республике дикагIйолча культура Дворецо. ХIаьта Iалама хозалга диллача МагIалбика культуран салаIарен паркага кхоачаргйолаш парк вай республике а яц. ДегIайоагIаш, эргайоалаш йоагIа денна МагIалбик.

— Са довш латтар. ДIаьхача бIаьстен ден никъ баь моажа малх салаIа кийчлуш бар. Цун тIехьарча зIанараша сийрдаяьккхаяр город, хIаьта гаьнаша къайлача парке баьдегIа яр. Оахош йиллача хана вIашагIкхийттар сон Адами. ХIанз Адам цхьаь вацар: ший дезалца вар из. Хоза куц-сибат долаш, эздий цIен-нана а Мадина. «Папа, папочка, хьажал оаха лаьцача кIорнамига», — яхаш байдда боагIар зIамига Руслани Ахьмади. ХIаьта Зара мелаца мугIараш деш ловзаш йоаллар. ЧIоагIа елакъежаш яр берий юхьмараш. Цар серда лах, иразах диза делакъежар наьна бIаргаш а.

— Каст-каста доагIа тхо парке, — йоах Адама, — балха ди чакхдаьлча салаIа. — Укхаза IалаьматеIцIена фо, хоза Iалам да, берашта ловза моттиг я.

Малх чубизар. Лотаелар сийрда лампаш. Цар сердалах ловзача берашка а, даьн-нааьнен делача бIаргашка а хьежаш вагIар со.

«Ираз долаш саг ва хьо, Адам, — са-сайца кхаьлдаш ва со. — Атта-м кхаьчадац из хьуна. Вахара халон никъ баьккхаь хьо хьай иразага. ХIаьта из ираз тхан дукхача наха лу Iа».

Вейла яхачул тIехьагIа къаьстар тхо. Шоайшинга тIоагIа хьоашалга вийхар со Адами Мадинаси. Баркал аьнна дIачу ца вахаш волаш дIаваьхар со кхы а наха вахара а иразах гIала бIаргтохаргхьоларах.

Д. КАРТОЕВ.

Мурзик. И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

Олимпиада-80: кийчлуш я Минск

Минск — Олимпиада-80 футболах ловзара кийчо еча советски йиъ городех цаI. ХIанз городе шерра доаржадаь дIахьош да Олимпиадана кийчо яр: эргаяьккха тоаеш латт центральни стадион, хьашашта лаьрхIа хьалъеш я отель, пресса викалаша бувзам лоаттабергболча каналий система.

Укх тIеххьарча шерашка Минска гонахьа вIашагIбеллаб спортивни базай гIоз. Цунна юкъе я ейгача атлетика манежи топаш кхувса стадиони, спортивни гIишлоний шерра комплекс чуйоагIа спортивни база, ший манеж а, конкурен майда а, кроссови никъ а болаговрий-спортивни школа, биатлона дунен чемпионат дIаяхьа цхьовлагIча класса комплекс.

Михаил Супанев,
АПН корреспондент.

ФУТБОЛ

«Торпедо» — «Терек» — 1 : 1

Шин кIира совгIа ха салоIаш яьккхар СССР футболах йолча чемпионата «А» класса хьалхарча лиге ловзача командаша. ХIаьта самардийнахьа их городера футбол езараш юха а вIашагIкхийтар сакъердаместа цу ловзарца.

Кутаисе моттигерча «Торпедоца» ловзаш хилар «Терек». Из вIашагIкхетар счет 1 : 1 а йолаш цхьаккха команда кот ца йолаш чакхдаьлар. Кутаисе яькха цхьа очко лоархIам болаш хиннай «Терека», хIана аьлча цо ала пхелагIча моттиге гIоллаш вIашагIкхетташа.

ХIаьта цу дийнахьа хинна кхыдола вIашагIкхетараш иштта чакхдаьнад:

«Пахтакор» — СКА — 2 : 1, «Памир» — «Таврия» — 2 : 2, «Колхозчи» — «Спартак» (Орджоникидзе) — 0 : 0, «Уралмаш» — «Динамо» (Минск) — 1 : 1, «Звезда» — «Шинник» — 2 : 1, «Металлург» — «Спартак» (Иваново-Франковск) — 1 : 0, «Кривбасс» — «Нистру» — 0 : 0. ХIаьта Ленинградерча «Динамос» Кемерове эшайир моттигера «Кузбасс» — 1 : 0.

ТУРНИРНИ ТАБЛИЦА

(16-ча августага диллача)

Командаш	Л	К	Н	Э	Б	О
1. «Пахтакор»	22	11	9	2	33—14	31
2. «Динамо» Мн.	22	12	6	4	28—12	30
3. «Спартак» М	22	12	5	5	46—30	29
4. «Кузбасс»	22	13	2	7	36—23	28
5. «Терек»	22	10	6	6	40—25	26
6. «Таврия»	22	10	6	6	28—17	26
7. «Нистру»	22	8	10	4	26—22	26
8. «Уралмаш»	22	10	5	7	33—31	25
9. «Шинник»	22	7	10	5	29—23	24
10. «Памир»	21	11	1	9	31—23	23
11. С К А	22	6	8	8	23—25	20
12. «Спартак» Орд.	22	7	5	10	25—31	19
13. «Торпедо»	22	7	5	10	20—30	19
14. «Динамо» Л.	21	5	8	8	25—32	18
15. «Металлург»	22	5	8	9	14—23	18
16. «Спартак» И.-Ф.	22	4	9	9	20—30	17
17. «Кривбасс»	22	6	4	12	25—35	16
18. «Рубин»	22	5	6	11	21—38	16
19. «Колхозчи»	22	6	4	12	22—41	16
20. «Звезда»	22	2	7	13	16—36	11

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

«МРАМОРНИ КОРОЛЕВСТВО»

Струма яхача Болгарерча хина чIоже мрамор цалларца йIаьхий я. Специалисташа тешал ду, нагахьа санна Пирински лоамаш тIара лаьттан тIоа дIабаьккхача маьлхе къега доалалургдар мрамор.

Цу мраморни королевства юкъмоттиге, Струмяны яхача юрта юххе хьалъе йолаьй НРБ эггара йоккхагIа йола, Европе а эггара йоккхагIчарех цаI йола «Пирин» яха мрамор чакхдоаха комбинат.

Цу предприяте дIалоацаргья 50 эзар квадратни метр гаргга территори. Объекта хьалхара аргIа болх бе йолаялийта лерхI 1979 шу чакхдоаллаш.

(АПН).

«ТРУДБЕНИКА» ХЬАЛЪЮ

ХьатIадоагIача шера августе Югославе столице хьалъяь яргья шера пхи миллион пассажира гIулакх де торо хургйола аэропорта керда здани, иштта самолеташ латтаргйола майдаш.

Из болх кхоачашбер я «Трудбеник» яха белградски гIишлон организаци. 32 эзар квадратни метр пайдане моттиг чуйола из керда здани хIанз йолаш йолчул пхезза йоккхагIа я.

(АПН).

Ваха Ахмедович ТАТАЕВ

1977 шера 13 августа цIаьхха лазар а кхийтта веннав Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министр хинна Нохч-ГIалгIай АССР-а халкъа артист, республикански лоархIамера персональни пенсионер Татаев Ваха Ахмедович.

Татаев В. А. ваьв 1914 шера 15 декабре Нохч-ГIалгIай АССР Грозненски района Толстов-Юрта ахархочун дезале.

1938 шера ВЛКСМ членалла вахав из, 1941 шера — КПСС членалла.

Болх бе волавеннав из 1931 шера Горячеводски дешара комбината клуба директор волаш. 1931 шера денз 1958 шерага кхаччалца В. А. Татаев культуран, искусстван органашка дуккха бехктокхаме балхаш деш хиннав — Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра директор, искусствай кинофикацен управлене начальник, Казахски паччахьалкхен эстрада директор.

1958 шера В. А. Татаев хьожаву Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министралла. Цу гIулакха тIа волаш ткъо шу гаргга ха яьккхай цо.

В. А. Татаев дуккхаза хийржав Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла, КПСС Нохч-ГIалгIай обкомен Грозненски горкомен членалла.

В. А. Татаева къахьегам белгалбаьб Къахьегама Цеча Байракха орденцен 6 медалацен.

Парте дIахьожаваь болх беш ше мел хиннача участкашка В. А. Татаев хьинаре къахьегаш, гIулакх цIена чакхдоаккхаш, принципальни волаш, доагIар хьадехаш, наьха йоакхо еш хиннав, де а доагIаш сийдеш хиннад цун.

Вицлургвоацаш тха дегашка масса хана вусаргва Ваха Ахмедович Татаев.

Новкъостий группа.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 август.

I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

[illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозне хувцалуш мордаш а йолаш, йолчан а йоацаш, тайп-тайпара оагIонашкахьа секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура [illegible] Грозне 30—32 градус йолаш хилен.

Кхоана хувцалуш мордаш а йолаш, йолчан а йоацаш, майболеахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 23—28 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Нохч-ГIалгIай АССР культура министерстваси культура болхлой профсоюза обкомой Нохч-ГIалгIай АССР культура министр хинна Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист Ваха Ахмедович ТАТАЕВ валарах хоам а бу цун кхоачарчен гаргарчен нахега из чIоагIа хала хеташ кордам а бу.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамасекретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный. ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни в культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ05217. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5940.